

Νέοι Σταθμοί

ΜΗΝΙΑΙΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ :

Γ. ΣΤΑΜΠΟΛΗΣ :	Κοινωνική Συμφωνία	(ποίημα)
Γ. ΚΟΥΤΣΙΟΥΛΑΣ :	Πώς αναθυμιάμαι τὸ Σικελιανὸ	(σημειώσεις)
Δ ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗΣ :	Τὸ χωριό μου	(ποίημα)
Σ. ΚΟΥΡΗΤΗΣ :	Εἰς ἑαυτόν	(ποίημα)
ΝΤ. ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗΣ :	Στιγμές ἀδυναμίας	(διήγημα)
Π. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΣ :	Στὴ Θύμησῃ	(ποίημα)
Κ. ΖΑΜΠΑΘΑΣ :	Ἀπαντοχὴ γιὰ ἓνα μικρὸ ἀγγελούδι	(ποίημα)
Τ. ΜΠΕΤΣΟΣ :	Ψαράδες τῆς λιμνοθάλασσας	(διήγημα)
Γ. ΚΟΡΙΔΗΣ :	Εἶδωλο	(ποίημα)
Ν. ΕΡΑΝΙΔΗΣ :	Σατιρικό	(ποίημα)

Ἀπὸ μῆνα σὲ μῆνα :

Σχόλια καὶ γνώμες — Κριτικὴ βιβλίου — Εἰκαστικὲς Τέχνες — Εἰδήσεις

Τεύχος 7

Αὐγουστος 1960

Γ. Κ. Σ τ α μ π ο λ ῆ ς

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΜΦΩΝΙΑ

ΜΕΡΟΣ Δ΄.

Μ Ο Ν Α Χ Ι Κ Η Δ Ι Λ Ο Γ Ι Α

«Ἄνθρωποι δὲν τὸ βλέπετε, πὼς εἴμαστε μονάχοι,
μονάχοι στὴν ἀπέραντη τῆς πλάσης ἐρημιά,
στὴν τραγική, δὲ θέλετε, τῶν ὄλων τὴν ἀμάχη
νὰ βρῆτε μιὰν ἀπόμερη, γιὰ σὰς, ἀπανεμιά;

Γιὰ τάχα δὲν ποθήσατε νὰ βρῆτε μέσ' στὸ Χάος
κάποιο ὄνειρο, κάποιο σκοπὸ, μιὰ βρῦση, μιὰ πηγὴ,
νὰ λυτρωθῆ τὸ πνέμα σας καὶ νὰ χορῆ ἀπ' τὸ φάος
ποὺ χύνεται οὐρανόκοσμα στ' ἀστέρια καὶ στὴ Γῆ»;

* *

—Μὲ μιὰ φωνὴ μ' ἀπάντησαν: —«Τὸ θέλουμε, διψᾶμε·
μὰ ποιὸς νὰ φτάσῃ ἐκεῖ;
Δὲ βλέπεις τὸν ἰδρώτα μας, δὲ βλέπεις, πὼς πονᾶμε
στὴ ζῆση σὺτὴ τὴν ἄσκοπη καὶ τὴν περαστική;

Πὼς νὰ μπορέσῃ ὁ ἕνας μας λιγάκι ν' ἀνασάνῃ,
πὼς νὰ στραφῇ ψηλά;
δυὸ πλάκες μᾶς ἐσκέπασαν, ἢ μιὰ νὰ μᾶς πεθάνῃ
κ' ἢ δευτέρα τὰ κόκκαλα σφιχτὰ νὰ μᾶς φυλᾷ!—

* *

Κι ὡς τῶπαν, τὸ στοχάστηκα βαθύτερα κι ὀκέρια
τῆς ζήσης μας τὸ ἀστέριωτο, πανάθλιο ριζικὸ,
ποὺ ἐνῶ συνθλιβεται βουβὰ πετάει κι ὡς μὲ τ' ἀστέρια
καὶ πλέει φανταστικὰ σὲ κόσμον ἐξωτικόν.

Σὲ ξέρω, φύση ἀνθρώπινη, πικρὴ καὶ μολεμένη,
σὲ ξέρω, ναί, ὡς στὰ τρίσβαθα τοῦ μαύρου σου κενοῦ,
μὰ ξέρω τί θὰ μπόραγες κι ἀκόμα τί σοῦ μένει
νὰ φτάσης κεῖ πού πόθησες στὰ ὕψη τ' οὐρανοῦ.

Τὴν ξέρω τὴν πορεία σου, πῶς πέρασε, πῶς φτάνει,
σὲ κάθε βήματος στροφή. σὲ κάθε ἀκροπλαγιά,
τίς κατηφόρες γνώρισα, τίς πέτρες κι ὅ,τι φτιάνει
στεναχτικό τ' ἀνέβασμα, βαρειά τὴν ἀπραγιά.

Ναί! κι ἀπὸ μέσα ἀτένισα ξανὰ τὰ περασμένα
τίς πίκρες μου πού διάβηκα, τὰ βάσανα πολλά,
ξαναθυμήθηκα γοργὰ τὰ ὄνειρατα σχισμένα
καὶ τῶν ματιῶν τὰ δάκρυα πού χύνονταν θολά.

Τίς ἀδικιὲς θυμήθηκα, τίς πλάνες ὑποσχέσεις,
τοὺς ἔρωτες πού σβήστηκαν, τίς κούφιεσ ἐποχές,
τὰ ὄρφανεμένα νιάτα μου κι ἀλλιά τίς ἀντιθέσεις
πού μ' ἔρριχναν στὰ βάραθρα στῶν λιόντων τίς νυχιές.

* *

Κ' εἶπα ἀπὸ μέσα, ἂν ἔφτασα κ' ἐδῶ ποῦ'χω φιασμένα
καὶ στέκομαι ἔτσι ὄνειρευτής, πού τάχα τὸ χρωστῶ;
στῆς μάνας, στοῦ πατέρα μου φροντίδες, στ' ἀγιασμένα
τῶν δάσκαλων μαθήματα πού πήρα καὶ βαστῶ.

Κι ἀκόμα σ' ἄξιων φίλων μου τὴν τέλεια παρουσία,
σὲ κάποιων γέρων τὴ μεστή τῶν λέξεων ἀρχοντιά,
σὲ γυναικῶν χαμόγελα πού δίνουν φαντασία,
στῆς σύζυγου, στοῦ τέκνου μου τὴ γλύκα, τὴ σκουντιά.

Καὶ τόσα ἀκόμα, τί ἄφθονα, θυμήθηκα πῶς πήρα
μὲ τὴ θερμὴ τῶν ἀνθρώπων βουβὴ παρηγοριά,
μὲ τοῦ ἰδρωμένου μόχθου τους τὸ σκέπαρνο, τὴ σφύρα,
καὶ τῶν σοφῶν τὸ σκύψιμο μέσ' στὴν κακομοιριά.

* *

«᾽Ω σεῖς, —τοὺς ξαναμίλησα, —κ' ἐγὼ τάχα δὲν ξέρω
τὰ βέλη τὰ φαρμακερά, πού σκίζουν τίς καρδιές;
λέτε, πῶς δὲν τίς γεύτηκα, μαζί σας δὲν ἀσπαίρω
στῆς μοίρας τὸ τρικύμισμα καὶ στίς ἀναποδιές;

Λέτε, πῶς τάχα δὲ θωρῶ, δὲ νοιώθω τί μᾶς πνίγει,
δὲν βλέπω τὴν παντέρημη τ' ἀνθρώπου προκοπή;
δὲ ζῶ κ' ἐγὼ τὰ τσουχτερά τῆς ἀστοργίας μας ρίγη,
σὰ λέπρα, τ' ἀθεράπευτο δεινὸ μας, τὴ ντροπή;

Μ' ἀπ' τούτῃ τὴν ἀτέρμονη κι ἀσθενικιά πορεία
στὸν οὐρανὸ νὰ φτάσουμε τί τάχα μᾶς μποδᾷ;
σκεφθῆτε τί μᾶς προμηγᾶ στραβὴ μιὰ ἀδιαφορία
κι ὄχι ἓνα μένος θεοτικό πού μπρὸς ν' ἀναπηδᾷ.

Στὸ σήμερα, ὡς πού φτάσαμε, ποιά δύναμη μᾶς δόθη,
πού τάχα στηριχτήκαμε σ' αἰώνων τίς στροφές;
γιὰ δώστε πάλι στὴν καρδιά, πού στέρεψε, νεκρώθη,
τίς ἴδιες ἀπ' τὰ σπλάχνα σας πού δέχεται τροφές.

Μὴν ξεμακραίνετε ἄβουλα σ' ὄνειρατα καὶ πλάνες,
μὴ γέρνετε τὸ πνέμα σας, σὰν ὑποταχτικό,
ξαναμεθύστε ἀπ' ὁμορφιά πού τρύγααν οἱ αἰγιπᾶνες
κι ἀπ' τὸ βαθὺ τῆς ὑπαρξῆς καὶ πλούσιο μυστικό.

Ἔ, σεῖς, πού τὰ ξεχάσατε, δὲ νοιώθετε, ἀκριβᾶ,
τὰ δῶρα πού σᾶς δόθηκαν μὲ χίλιους τόσους τρόπους;
τὸ θέλγητρο ὄλης τῆς ζωῆς μὴ δὲν καλὴ βουβᾶ
σ' ἠρωϊσμοὺς ἀνάρνητους, σὲ πλοῦς ὑπερανθρώπους»;

* *

«Θέλουμεφῶς περσότερο κι ἀλήθεια μεστωμένη,
—μοῦ ξαναπάντησαν μαζί.—
Θέλουμε λύτρωση, χαρά, φροντίδα νὰ ζεσταίνῃ
στὰ σκότη πού μᾶς ἔζωσαν, καθέννας μας σὰ ζῆ.

Ποῦ πᾶμε, ποῦθ' ἐρχόμαστε, τί θέλουμε, ποιὸς ξέρει;
τί ναῦρούμε σκυφτοί;
μῆδ' ἓνας ψίθυρος γλυκὸς δὲν ἦρθε νὰ μᾶς φέρῃ
μεσημεριοῦ τὸ δρόσιμα, τραγούδι μέσ' στ' αὐτί.

Τῆς Λευτεριάς τ' ἀνάσασμα, σὰν ψέμα, τὸ θωροῦμε
—πού τάχα ἡ Λευτεριά;—
λασοὺς κι ἀνθρώπους βλέπουμε δεμένους κι ἀποροῦμε,
μ' ὄσες θυσίες κι ἂν γίνανε, πιασμένους στὰ λουριά».

«Αχ! άνθρωποι, άνθρωποι,—ξανά τους μίλησα με πόνο,—
μήν περιμένετε εύκολη μιὰ λύτρωση γοργή,
τὰ μυστικά δλα κρύβονται στὴν Πλάση, σὰ με φθόνο
κι δλα τ' ἀπ' ἔξω εἶναι βαλτὰ νὰ μᾶς κρατοῦν σιγή.

Μ' ἀπὸ τὸ πνέμα σας μπορεῖ κι ἀπ' τὴ δική μας φύση
ν' ἀνυψωθοῦμε ἐλεύτεροι, τρανοὶ κυριαρχητές,
μιᾶς δικαιοσύνης στάλαγμα κι ἀγάπης ὅποια λύση
σὰ μπόραγε ὄλους μας ἐδῶ ν' ἀδέρφωνε ποτές.

Σὰν τοῦ Χριστοῦ δὲ σὰς ζητῶ μιὰ ἀγάπη ὑπερουράνια,
μηδὲ Σωκράτη, ἀλλοίμονο, στὸ νόμο ὑποταγή,
μιὰ χούφτα μόνο χρειάζεται νὰ πέση περηφάνεια
κι ὠφελιμότητας παλμὸς σὲ τούτη ἐδῶ τὴ Γῆ!

Μιὰ ἀγάπη ἀπὸ συμφέρον σας, στοῦ Χάρου μπρὸς τὸ μάτι,
μιὰ ἀγάπη ἀπὸ τὴν αἴσθησι τῆς πλείριας μοναξιάς,
μονάχα μ' ἄλλων ἀνθρώπων τὴ σκέψη, μονοπάτι
θὰ βρῆτε, νὰ χαράζεται στὸ φῶς τῆς ξανοιξιάς.

Ἡράκλειτους στὸ δρόμο σας, Κοπέρνικους, Σπινόζες
θάχετε πάντοτε πιστοὺς μπροστὰ γιὰ νὰ ὀδηγοῦν,
ἀρκεῖ νὰ λείψουν ἀπὸ σὰς τῶν τυραννίσκων πόζες
καὶ τίς ψυχές σας σ' ἄξιους ν' ἀφήστε νὰ λυγοῦν.

Πάρτε καθένας μερτικὸ στὴν κίνηση γι' ἀπάνω,
τὸ λογισμό πασίχαρο ν' ἀφήστε νὰ δονῆ,
τινάξτε κάθε ἀπόκοσμο βαυκαλισμὸ σας πλάνο
καὶ με μιὰ ἀγάπη κ' ἔνωση τὸ πᾶν θὰ σὰς γενῆ».

Τοῦτα τοὺς εἶπα κ' ἔφευγ' κι αὐτοὶ δὲν ἀπαντήσαν,
μὰ σκόβοντας μουρμούρισαν, σὰν ὄλοι ταιριαχτά,
δὲν πῆρα τί νὰ ψέλλισαν καὶ τί νὰ βλαστημῆσαν
ἀπ' τοὺς θεοὺς, τοὺς δαίμονες κι ἀπ' τ' ἄδεια μου λεχτά.

ΠΩΣ ΑΝΑΘΥΜΙΕΜΑΙ ΤΟ ΣΙΚΕΛΙΑΝΟ

(Σημειώσεις ἐνὸς ἐπιγόνου)

(— ΧΩ δημοσιέψει κι ἄλλοτε —
τὸν καιρὸ τοῦ ζουσε ἀκόμα—
γιὰ τὸν ἄνθρωπο Σικελιανό.
Γράφοντας καὶ πάλι ὅ,τι ἄλλο
θυμοῦμαι ἀπ' αὐτόν, κρίνοντας
πὼς παρόμοιες μαρτυρίες, με προ-
αίρεση τουλάχιστο ἀμεροληψίας,
προκειμένου γιὰ κορυφαίους τοῦ
Λόγου σὰν τὸν ποιητὴ τοῦ Ἄλα-
φροῖσκωτου, πάντα συνεισφέρουν
στὴν προσπάθεια τοῦ ν' ἀποχτήσῃ
ὁ τεχνίτης τίς φυσικὲς του δια-
στάσεις στὴ συνείδηση τοῦ κοινοῦ,
ἔστω καὶ κοιταγμένος ἀπ' τὴν ἀν-
θρώπινη μόνο πλευρὰ του.
Ἡ παρουσία τοῦ Σικελιανοῦ
εἶχε κάτι τὸ ἀσυνήθιστο φαντα-
στερὸ μὲς τὰ πτωχά, στὰ λιτὰ
ἐλληνικά μας πλαίσια. Αὐτὴ ἡ
πλοῦσια, ἡ ἀσύγκριτη καὶ ἐκρη-
χτικὴ μεσογειακὴ ἰδιοσυγκρασία
ἀντανάκλουσε θαρρεῖς ὄχι τὴ
γνώριμή μας Ἑλλάδα, με τὴν
παράδοση τῆς νηστείας σὰν κα-
νόνα ζωῆς καὶ με τὸ δαίμονα τῆς
ἀντινομίας ρυθμιστὴ τῶν τυχῶν
της, τὴν Ἑλλάδα τοῦ ἀσκητικοῦ
Παπαδιαμάντη καὶ τοῦ δίγλωσσου
Παλαμά, τοῦ Μακρυγιάννη με τὸ
ἀγράμματο μεγαλεῖο καὶ τοῦ Χα-
λεπᾶ με τὸ ἀνταριασμένο δαιμό-
νιο, ἀλλὰ μιὰ Ἑλλάδα σχεδὸν
μυθικὴ. Θὰ ἔλεγα τὴ Μεγάλῃ
Ἑλλάδα, στὴν ἱστορικὴ της κυριο-
λεξία. Πραγματικά, ὁ ἄνθρωπος
αὐτὸς με τὸ ἀτόφιο μίλημα τῆς
γλώσσας, με τὸν ἀκράτητο πί-
δακα τοῦ λυρισμοῦ του φαίνεται
νάχει τίς ψυχικὲς καταβολές του
ὄχι στὸ δυσκολοκάρπιστο ἔλλα-
δίτικο χῶμα, ἀλλὰ σὲ φαιστικὸ,
σπάταλο ἔδαφος, στὴν ἀντικρινή

μας γῆ (θὰ τὸ πῶ ἐπιτέλους, ἀφοῦ
τὸ λέει καὶ τ' ὄνομά του!) τῆς
Σικελίας. Τὸ περίεργο ὅμως, καὶ
τὸ θαυμάσιο συνάμα, στὴν περι-
πτωσή μας εἶναι πὼς αὐτὸς ὁ σὰ
λατινοθρεμένος ἀπόγονος τῶν
ἀρχαίων ἀποικίων μας, ὁ σάμπως
ἀναθρεφτὸς σὲ ξένη λαλιά τοῦ
ἐντυπωσιακοῦ λογοκόπου ντ' Ἀν-
νούντσιο, προορίστηκε ἀπ' τὴ μοῖρα
κι ἀπ' τὴν ἴδια του τὴν ἔφεση νὰ
γίνει, σὲ κρίσιμη ἐποχὴ, ἀπὸ χρησ-
μωδὲς τοῦ Ἀπόλλωνα καὶ ἀνα-
πολητῆς τοῦ Βυζαντίου, ἕνας αὐ-
θεντικὸς καὶ, γιὰ κείνη τὴ στιγμή,
ἀποκλειστικὸς διερμηνευτὴς τῆς
ἀγωνιζόμενης γιὰ τὴ χειραφέτησή
της, μὲς ἀπ' τίς σύγχρονές μας
συμπληγάδες, ἐλληνικῆς ἐθνότη-
τας.

Ἄλλὰ ἐδῶ, εἶπαμε δὲ θὰ ἐπι-
χειρήσομε ἀξιολόγησι τοῦ ἔρ-
γου του. Μᾶς ἀρκεῖ, γιὰ τὴν ὥρα,
νὰ δώσομε ὀρισμένα γνωρίσμα-
τα τοῦ προσώπου καὶ τῆς ἐκφρα-
σῆς του, ὅπως τὰ συγκράτησε ἡ
μνήμη μας.

Πρωτογνώρισα τὸ Σικελιανό,
δηλαδὴ ἄρχισα νὰ τὸν παρακολοῦ-
θω ἀπὸ τὸν τύπο, πρὶν ἀπὸ
εἰκοσιπέντε χρόνια, ὅταν τ' ὄνομά
του μεσουρανοῦσε με τίς Δελφι-
κὲς ἑορτές. Ὅλα ἐκεῖνα: χορὸς
Ὁκεανίδων, φουστανελοφόροι, χω-
ριάτες, Εὐρωπαῖοι προσκαλεσμέ-
νοι, τὰ πέδιλα τῆς Εὐᾶς, τὰ ἄρθρα
τοῦ Ἄγγελου, δημιουργοῦσαν στὸ
πανελλήνιο μιὰ φσσαρία κι ἔδι-
ναν σὲ μερικὸς τὴν ἐντύπωσι
τοῦ τραγέλαφου Αὐτὸς ὁ ποιητὴς
με τοὺς ἀμέτρητους, ὅπως λέγαν,
παράδες, ποὺ τοὺς σκορποῦσε σὲ

ἐπιδειχτικές ἢ ἄσκοπες παραστάσεις μοιζεύοντα ἕνα παρδαλό ἀκροατήριον ποῦ καταλάβαινε καὶ δὲν καταλάβαινε τὸν Αἰσχύλον τῆς Δημοτικῆς, σὲ μιὰ περίοδο ὅπου αὐτοκτονοῦσε ἀπὸ ἀπόγνωση ὁ Καρυωτάκης, γύριζε τρελὸς ἔξω στοὺς δρόμους ὁ Φιλύρας καὶ σιγώλυεν στὸ μαρτυρικὸ πυρετὸ τῆς ἠ Πολυδούρη—αὐτὸς ὁ προνομιοῦχος, ἀφρόντιδος ποιητῆς ποῦ ἔξοδευε γιὰ τὸ βᾶθος τῆς φήμης σωρὸ τὰ προικῶνα δολλάρια, μέσα σὲ τόση πίκρα καὶ πένθη, σὲ τέτοια νεολληνικὴ κακοδαμονία, δὲν ἀποτελοῦσε κατὰ τὸ παράκαιρο, κατὰ τὸ ὄχι ἄξιον συμπαθείας πᾶντως.

Ἐμεῖς ὁμολογοῦμε φανερά τὴν ἀμαρτία μας, ὅπως τὴ μισοεῖπαμε κάποτε καὶ στὸν ἴδιον, δὲν τὸν ἀγαπούσαμε ἐκεῖνον τὸν καιρὸ. Ἀφήναμε νὰ τὸν θαυμάζουν (πιὸ πολὺ τὸ θῶρι του παρὰ τὸ ντῦμα του) οἱ διάφορες κυρίες τοῦ Λυκείου Ἑλληνίδων, οἱ ἰδιοτελεῖς κόλακες—τὰ παρᾶσιτά του—καὶ μερικοὶ ὑποθετικοὶ ἀποκρυπτογράφοι τῶν ἀνεξιχνίαστων δελφικῶν ἀνακοινώσεων του. Προτιμοῦσαμε νὰ κρατᾶμε ἀπέναντί του, θεωρητικὰ ἐννοεῖται, μιὰ ἀλύγιστη, σχεδὸν σαρκαστικὴ στάση, ἐπιδοκιμάζοντας ὀλόψυχα τοὺς στυφοὺς στίχους τοῦ Καρυωτάκη στὸ σχετικὸ ποίημα καὶ πικρογελώντας ὅταν μαθαίναμε τὴν πομπικὴ του ἐπίσκεψη εἰς τὴν κατάκοιτη ποιήτρια τῆς «Σωτηρίας».

Πέρασαν χρόνια (χωρὶς ἀκόμα νάχομε διαβάσει τὰ δυσκολόβρετα—ἐκδοσὴ πολυτελείας—παλιότερα, δηλ. τὰ βασικά, ποιήματά του) καὶ μόνο ἢ τύχη κατὰ πρῶτον λόγον, μπορεῖ καὶ τὸ παραμέρισμα τῶν προκαταλήψεων σιγὰ σιγὰ, μᾶς βοηθήσει ν' ἀλλάξουμε γνώμη, μ' ἄλλα λόγια νὰ ἰδοῦμε καθαρὰ αὐτὸν τὸν ἀναβιωτὴ τοῦ κλασικισμοῦ, τὸν Ἰουλιανὸ τῶν ἡμερῶν μας, ποῦ μερικοὶ τὸν εἶχαν κάμει ἀπὸ ζῶντα του εἶδωλο, ἀφοῦ ἔνας Παλαμάς τὸν προσφωνοῦσε

σὲ δημοσιευμένο γράμμα του (ξεχνώντας κιόλας, ὁ ἀνεξίκακος, κάποια πίκρα οἰκογενειακὴ!): «Ἀγαπημένε μου μεγάλε Ἄγγελε...».

Τὸ περιστατικὸ ποῦ ἔφερε κοντὰ μου, ἔτσι κι ἄλλιως, τὸ Σικελιανὸ ἦταν μιὰ θλιβερὴ ἀνάγκη ποῦ με βαστοῦσε σὲ μιὰ κοντινὴ ἐξοχὴ τῆς Ἀττικῆς, χειμωνιάτικον κατοικητὴ τῆς. Ἦταν ἡ πρώτη φορὰ ποῦ τὸν ἔβλεπα, νομίζω τὸ 1937. Ἄλλὰ προτιήτερα πρέπει ν' ἀναφέρω κάτι ἄλλο, σὰν προοίμιον τῆς γνωριμίας μας.

Ὅταν ὑπόωσε τὸ «Διθύραμβο τοῦ Ρόδου», τοῦ ἔγραψα ἀπὸ τὸ χωριὸ μου, χωρὶς νὰ τὸν γνωρίζω ἀκόμα, (στοὺς Δελφοὺς ἄραγε;) παρακαλώντας τὸν νὰ μοῦ στείλει τὸ βιβλίον. Ἦ ἀπάντησέν μοι ἤρθε κεραυνοβόλα: τηλεγραφικὴ. Ἐπακολούθησε ἡ ἀποστολὴ τοῦ ἀντιτύπου κι ἕνα δελτάριον μὲ λόγια θερμὰ, σὰν ποιμενάρχῃ πρὸς νεοφώτιστο. Ἀλλὰ ἡ τὸ ἐψυχικὴ μου κρίση, πιὸ πολὺ ἴσως ἢ χλιαρὴ μου ἐντύπωση ἀπὸ τὸ ἔμμετρο δράμα του, ἐμπόδισε νὰ πάρει συνέχεια ἐκεῖνο τὸ πρόωρον μῆνυμα.

Τῆ δευτέρῃ λοιπὸν φορὰ ἔμεινα σὲ μιὰ ἀπεριποίητη παράγκα, μὲ νοτησμένο χῶμα ἀντὶς γιὰ πάτωμα, χωρὶς οὔτε μιὰ καρέκλα νὰ καθίσει κανεὶς, φιλοξενούμενος ἀπὸ κάποιοι ἀπλὸ νέο, σύντροφο τῆς δυστυχίας, ὅταν εἰδοποιήθηκα ἄξαφνα πὼς ἕνας σποιδάις κύριος, λέει, μ' αὐτὸ κίνητρο, μὲ περίμενε εἰς τὴν πλατεία—ἄς τὴν ποῦμε πλατεία.

—Μὴν πᾶς ἔτσι, σιάξου λιγάκι, μὲ παρακινούσε ὁ ἀφελῆς (ἀλλὰ καὶ λίγο πονηρὸς) Μανιάτης, ὁ φίλος τοῦ βουνοῦ. Αὐτὸς ποῦ σὲ ζητᾶει φαίνεται μεγάλο πρόσωπον. Τὸν ἔχει τὸν παρὰ. Θὰ σὲ κονομήσει κι ἐσένα. Θὰ σωθοῦμε, ἀδερφάκι.

Τράβηξα γρήγορα, γεμάτος ἀπορία, γεμάτος ἐλπίδα, καὶ ὦ τοῦ θαύματος! βρῆκα νὰ με περιμένει κοντὰ σ' ἕνα ἰδιωτικὸ αὐτοκίνητον

ὁ ἴδιος, αὐτοπρόσωπος, ὁ Ἄγγελος Σικελιανός. Ἦ συνοδεία του ἐκεῖνης τῆς ἡμέρας ἦταν δυὸ νέοι γνωστοὶ μου ἀπὸ πρὶν, ὁ ἕνας συνάδελφος ἀπὸ τὴ φιλολογία, ὁ ἄλλος ὀδοντογιατρός, πεθνημένος πιά, ποῦ κάποτε—εἶναι ἀλήθεια—μοῦ εἶχαν κάμει λόγο γιὰ μιὰ σχεδιαζόμενη ἐπίσκεψιν τοῦ ποιητῆ, χωρὶς ἐγὼ νὰ τὸ πολυπιστέψω τότε. Καὶ τώρα μοῦ τὸν ἔφεραν!

Στὴν ἀρχὴ τάχασα. Τοὺς βρῆκα νὰ κάθονται ἔξω ἀπὸ τὸ μοναδικὸ καφενεδάκι τοῦ ἐξοχικοῦ συνοικισμοῦ, κινώντας ἐννοεῖται τὴ γεωμετρικὴ περιέργεια μὲ τὴν περιποιημένη τους ἐμφάνισιν, μὲ τὸν ἄερα τῆς ἀρχοντίας ὁ ἐπικεφαλῆς των.

Πρῶτη φορὰ ἔβλεπα τὸν ποιητὴ ἀπὸ κοντὰ. Ὡς τότε τὸν ἤξαιρα μόνο ἀπὸ εἰκόνες του, ἴσως νὰ τὸν εἶχα ἀντικρύσει καὶ σὲ καμιά διάλεξίν του. Μοῦ ἔκαμαν ἐντύπωση τὰ μεγάλα γαλανὰ μάτια του κι ἕνας τόνος, ἄς τὸν πῶ ἄβρός, ποῦ ἀναδινόταν ἀπὸ τὸ πρόσωπον, τὸ μίλημα, τὸ σύνολόν του. Αὐθόρητα, ἀπερίσκεπτα, παρὰ τὴν κάποια ἀρχικὴ δειλία μου, τοῦ φανέρωσα τὴν ἐντύπωσίν μου:

—Ξέρετε ποιὸν μοῦ θυμίζετε;

Περίμεναν κι οἱ τρεῖς τοὺς εὐδιάθετα ν' ἀκούσουν τὸ φιλοφρόνημα.

«Τὸ Λαπαθιώτη!» συμπληρώνω. Μεμιάς εἶδα νὰ περνᾶει μιὰ σκιά δυσφορίας ἀπ' τὸ μέτωπον τοῦ ποιητῆ. Ἀλλὰ κι οἱ συνοδοὶ του δὲ φάνηκαν πιὸ εὐχαριστημένοι ἀπ' τὸν ἀπροσδόκητον—καὶ γιὰ μένα τὸν ἴδιον, πρέπει νὰ ὁμολογήσω—παραλληλισμὸν.

Ἐπειδὴ φυσοῦσε, μπήκαμε μέσα στὸ καφενεῖο. Καὶ με τὴ βοήθεια τῶν δυὸ ἀκολούθων, ποῦ εἶχαν πείρα σ' αὐτὸ, ἡ κουβέντα μας ἄρχισε κάπως νὰ στρώνει. Ὁ ποιητῆς ὡστόσο δὲν ἄφηνε τὶς συνηθισμένες μεγαληγορίες του. Ὅσο κι ἂν δὲν ἤθελε νὰ ξεχωρίζει, ὁ τόνος τῆς φωνῆς καὶ τὰ σγῆματά τοῦ λόγου τὸν ἔκαναν θέαμα Ἦταν τόσο ἀταίριαστη ἢ παρού-

σία του μέσα σ' ἐκεῖνο τὸ μίζερο καφενεῖο μὲ τὰ τσιγάρια, τὰ βηξίματα, τὶς φωνές τῶν παιχτῶν τῆς πρέφας ἢ τοῦ ταβλιού. Κι ὁ Σικελιανὸς μιλοῦσε σχεδὸν ὅπως ἔγραφε, μέσα σὲ ἀχνὸν λόγον, σὲ νεφέλωμα πνευματικόν.

Δὲν ξέρω ποῖος πρότεινε ὕστερα καὶ βγήκαμε γιὰ περίπατον μέσα στὸ δάσος. Στὸ μεταξὺ ἔλεγα νὰ τὸ πῶ—εἶχα στείλει εἰς τὴν παράγκα μὲ τὸ Μανιάτην, ποῦ ἡ φάτσα του εἶχε γίνει ὀλόκληρη ἀδιόρατος μορφασμός, ἕνα τεράστιον (κι ἀκριβὸν) μπουκέτον ἀπὸ χρυσάνθεμα κι ἄλλα τέτοια, ποῦ μοῦ εἶχε προσκομίσει ἀνύποπτος ὁ ποιητῆς.

Δὲ θυμᾶμαι πιά ὕστερ' ἀπὸ τὸ σὰ χρόνια τί εἶπαμ ἐκεῖνον τὸν περίπατον μὲ τὸν ποιητὴ. Πᾶντως, ἐκεῖ στὸ ὑπαίθρον, μέσα εἰς τὴν πρασινάδα τῶν πεύκων, σὰ νὰ εἶχε ξαναβρεθεῖ στὸ δικὸν του στοιχεῖον, ὁ Σικελιανὸς ἄφησε ἐλευθέρην τὴν ἠχηρὴ φωνή του καὶ ἡ φαντασία του δὲν ἄργησε ν' ἀνακαλεῖ γνώριμες (καὶ κάπως τριμμένες) εἰκόνες.

—Ὡσὰ τὸ ζαρκάδι ποῦ τρέχει διψασμένο εἰς τὴν πηγὴν του... τὸν ἄκουγα νὰ λέει, ἀπ' ἀφορμὴ θέματα κοινὰ, τρεχοῦμενα τῆς συνομιλίας.

Θυμᾶμαι μονάχα πὼς μᾶς τόνισε τὴν ἀγάπην του γιὰ τὸ λαόν, τὶς ἀγαθὲς ἀναμνήσεις ἀπ' τοὺς ἀντικρινούς στὸ νησί του Ἀκαρνάνες καὶ τοὺς γειτονικοὺς Ἠπειρώτες, ποῦ εἶχε διδαχθεῖ, ἔλεγε, ἀπ' τὴν καθάρια γλώσσα καὶ τὴν ἀγνή τους ζωὴ. Αὐτὰ μοῦ φάνηκαν λίγο παράξενα τότε, γιὰ τὸν εἶχα διαβάσει ἀκόμα τὶς «Ραψωδίες τοῦ Ἰόνιου», ἐκεῖνες τὶς νεανικῆς του, τὶς ἀπαράμιλλες εἰκόνες τοῦ ὑπαίθρου, οὔτε φανταζόμενον πὼς αὐτὸς ὁ ἡμίθεος εἶχε ζήσει ποτὲ κοντὰ σὲ χωριάτες σὰν ἴσος μὲ ἴσους· οἱ προκαταλήψεις μου ἦταν βαθιὰ ριζωμένες.

Ἐκεῖνο ποῦ μ' εὐχαρίστησε ἀπ' τὴν τότε κουβέντα μᾶς ἦταν ὅταν

δέν ξέρω από ποιά άφορμή, κα-
ταφέρθηκε έντονα και με συγκε-
κριμένες έκφράσεις κατά του θε-
σμού της Νεολαίας που είχε έγ-
καινιάσει τότε το καθεστώς της
4ης Αύγουστου. Γενικά παρατή-
ρησα πώς, όταν ήθελε, έβρισκε και-
ριες διατυπώσεις. Άλλά τις πε-
ρισσότερες φορές αγαπούσε να
μιλάει με ύπερβατικό, άφηρημένο
ύφος με άλλοπάλληλες παραθέ-
σεις ή παρενθέσεις, με μιá ειδική
τέλος φρασεολογία—τή γνωστή
κι άπ'τά πεζά του—πράγμα που
σέ δυσκόλευε αρκετά να τον πα-
ρακολουθήσεις, έκτός αν ήσουν
μημένος στον άγκλο της βιοθεω-
ρίας και της διαλεκτικής του. Γε-
νικά, ή όμιλία του ήταν κατά βά-
θος μονόλογος, και μιλώντας με
τό Σικελιανό δέν έβρισκες τρόπο
ν'άνταλλάξεις σκέψεις μαζί του.

Πρίν φύγει με ρώτησε αν ήθε-
λα να μου στείλει βιβλία για να
διαβάζω (διάβαζε, είπε, κι ό Ίδιος
πολύ) και πρότεινε να μου δανεί-
σει μιá παγκόσμια Ιστορία, στα
γαλλικά, δέν ξέρω τίνας, από κα-
μιá δεκαριά τόμους. Δέν είχα
διάθεση για τόσο πολλά. Δέχτη-
κα μόνο την άλλη προσφορά του,
τους Βουκολικούς, δεμένους, έκ-
δοση Μπυντέ. Αυτό τό βιβλίό τό
πήρα μαζί μου έπειτα, τον καιρό
της κατοχής, στο χωριό μου κι έ-
κει μου δόθηκε εύκαιρία να τό
μεταφράσω. Γι'αυτό τή μετάφρα-
ση, άμα δημοσιευτεί, θά τή άφιε-
ρώσω, κατά χρέος, στο Σικελιανό.

Θέλησα να τον κρατήσω πε-
ρισσότερο, αλλά ένας από τους
άκολούθους του μου έδωσε με
τρόπο να καταλάβω πώς, όλη τήν
ώρα που έμεις μιλούσαμε και περ-
πατάγαμε, τό ταξί κάτω περίμενε,
σ' ένα χωράφι, και θά πληρωνό-
ταν για τήν καθυστέρηση.

—Α, μη φοβάσαι πώς τον ξό-
δεψες, πρόσθεσε άμέσως βλέπον-
τας τήν άνήσυχη έκφρασή μου.
"Έτσι τά σκορπάει αυτός, δώθε
κείθε. Ή Εύα τούχει κόψει άπ'τ'ήν
'Αμερική σαράντα χιλιάδες μη-
νιατικό..

"Εμεινα με τό στόμα άνοιχτό.
Σαράντα χιλιάδες, για τότε, ήταν
ένα ποσό μυθικό. Έγώ περνούσα
μ' ένα χιλιάρικο περίπου.

Τελος πάντων μπήκαν στο αυ-
τοκίνητο και φύγαν. Ό άποχαιρε-
τισμός μας έγινε με μιá σχετική
θεαματικότητα. Και ή άναχώρησή
του με άφησε μ' ένα μίχτα αίσθή-
ματα, με κυρίαρχη βέβαια τήν ά-
ναγνώριση της άνωτερότητας, της
συγκατάβασης του. Τό κίνητρο του
έρχου του ήταν τό Ίδιο μ'έκεινο
που τό είχε οδηγήσει κοντά στην
Πολυδούρη και ήρθε σ' έμένα, ά-
φοι διάβασα κάπου ένα ποίημα
μου, όπως έμαθα όχι άπ'τόν Ίδιον.

Πάντως ή όσο νάνα μεγαλό-
σχημη αυτή επίσκεψη στο χωριου-
δάκι των φτωχών άρώστων τέ-
λειωσε με τό ειρωνικό σχόλιο του
Μανιάτη:

—Μωρέ, τόσα λεφτά που πέ-
ταξε στα λουλούδια δέν τάδινε
στο Ζήση τό μάγερα, να τρώς κα-
μιá βδομάδα! Τι να τά κάνουμε
τούτα δώ, θά τά πετάξω...

Και τά πέταξε, γιατί πραγμα-
τικά δέν είχε που να τ'άκουμπή-
σει. Κρίμα στα ώραία λουλούδια!

Τόν άλλο χρόνο, που τύπωσα
τρεις συλλογές μου μαζί, θεώρη-
σα υποχρέωσή μου, άφοι τόν γνώ-
ριζα πιά, να του τις στείλω. Μά
έκείνος που τις διαβίβασε με πλη-
ροφόρησε πώς ό ποιητής τις είχε
παρατήσει εκεί στο γραφείο του,
τό ξένο, μαζί με τό γράμμα μου
που τις συνόδευε. Δέν μου άπάν-
τησε ούτε με δυό λέξεις. Γιατί
τάχα αυτό;

Φαντάζομαι πώς ό λόγος της
δυσαρέσκιας του θά ήταν κατιτί
που δέ μπορούσα ποτέ να σκε-
φτώ πώς θά τον πείραζε. Του
έγραψα εκεί μέσα, θέλοντας να
δικαιολογήσω τήν άποστολή στί-
χων μου σ' έναν άνθρωπο τόσο
διαφορετικής ίδιουσγκρασίης, του
έγραφα περίπου πώς βασιζόμουν
στην κοινή μας αγάπη για τό λαό
και τή γλώσσα του ώστε να έλ-
πίζω πώς δέ θά τον άφηναν άδιά-
φορο τά πικρά, κατά τά άλλα

χαμηλόφωνα ποιήματά μου. Δέν
τόν κολλάκεα όμως καθόλου, δέν
τό θεωρούσα αυτό αναγκαίο, σέ
μιá τέτια τουλάχιστο περίσταση,
κι εκείνος, κακομαθημένος τόσα
χρόνια άπ' τά λιβανίσματα των
άλλων, θεώρησε ίσως τή στάση
μου—στάση άπλως πνευματικής
άνεξαρτησίας—γι' άσέβεια στο
πρόσωπό του, για ύπεροψία, ποιός
ξέρει τί.

Κάναμε χρόνια έπειτα να ιδω-
θοιμε, καθώς έγώ έλειπα καιρό
άπ' τήν πρωτεύουσα.

"Η δεύτερη φορά που τον κα-
λοθυμούμαι ήταν σέ κάτι φιλολο-
γικά σαβατόβραδα, όπου πήγαινα
κι έγώ καμιá φορά, νομίζω τό 48.
"Ένα άπ' αυτά προορίστηκε για
ποιητή, που θά τό τιμούσε με τήν
παρουσία του, κι ή συγκέντρωση
της ταβέρνας (με ψητό αρνί κλπ.)
πήρε πανηγυρικό χαρακτήρα. "Η-
ταν αρκετοί φιλολογούντες κα-
θώς και άντιπρόσωπος του ώραίου
φύλου. "Έβαλαν τον ποιητή ν' ά-
παγγείλει και χειροκροτήθηκε
θερμά. Φαινόνταν ζωηρά συγκινη-
μένος (αν και μ' έναν τρόπο, πώς
να τον πω, ντροπαλό!) από κεί-
νες τις άγοραίες, ώστόσο, τις σχε-
δόν ζητωκραυγαστικές έκδηλώ-
σεις.

Για να σώσω τήν κατάσταση
τό περισσότερο, αλλά και γιατί τό
αισθανόμουν πιά σαν ένα χρέος
μου έπειτ' άπ' τήν άποκάλυψη των
παλιών κυρίως ποιημάτων του
(που είχαν αναδημοσιευτεί έπιτέ-
λους σέ προσιτή έκδοση), για να
τιμήσω ειδικώτερα τον ποιητή
που δέν έμεινε άμέτοχος και στην
'Αντίσταση, δέχτηκε να τον προσ-
φωνήσω, κοντά στους άλλους, κι
έγώ και δέ μεταμίωνω σήμερα
γι' αυτό. Θυμάμαι λοιπόν, όλη τήν
ώρα που μιλούσα, άνεπιφύλαχτα
πιά, ονομάζοντάς τον μεγάλον,
άξιο του Νόμπελ κι άκόμα παρα-
πάνω, θυμάμαι πώς τό πρόσωπό
του είχε πάρει μιá σαν ίερατική
εύσχημοσύνη, μιá έκφραση προ-
σήλωσης κι ύπέρτατης ίκονοποίη-
σης, ένώ (δεύτερη έντύπωσή μου)

τά ρουθούνια της σάμπως άνδρι-
αννικής φυσιονομίας του φαί-
νονταν σά να διαστέλλονταν στον
καπνό της θυσίας, στη μυρωδιά
λιβανιού.

"Ανθρώπινο, πολύ ανθρώπινο!
λέω τώρα με τήν πείρα μου κι ύ-
στερ' από τό χαμό του.

Τόν θυμούμαι και τις παραμο-
νές της διάλεξης που έδωσε για
τό Βιζυηνό, με συρροή κόσμου,
στο θέατρο 'Αλίκης. Φαινόταν κά-
πως ταραγμένος, έξεγερμένος ψυ-
χικά. Τά είγχε με κάποιον ή κά-
ποιους που του είγχαν διαμηνύσει
πώς δέν έκανε καλά να μιλάει
άπό μέρος σωματείων, οργανώ-
σεων όχι άρεστών στην Ισχύουσα
κατάσταση.

—Θά ζημιωθώ, λέει, θά χάσω!
Και να μου τό μνησν αυτό έμέ-
να! Πόσο λίγο με ξέρουν! Έγώ
ποτέ μου δέ λογάριασα τό συμ-
φέρο! Ποτέ μου δέ ζήλεψα τιμές,
ούτε φοβήθηκα "Όχι, θά γίνει ή
διάλεξη..

"Έλεγε κι άλλα τέτια, ώραία
άπάνω στο θυμό του. Έκείνη τή
στιγμή φανέρωνε μιá έξοχη άν-
δροπρέπεια, τήν Ίδια που είχε δεί-
ξει και στην άπαγγελία του έπι-
κήδειου ποιήματος για τον Πα-
λαμά, και πιδό πριν στη διάρκεια
του πολέμου με τους Ίταλούς.

Τή στάση που υιοθετούσε ή-
ξερε να τήν κρατάει σταθερά,
παρ'όλο που ή φύση του ήταν ά-
μέτοχη άπ' τους έλιγμούς και τά
κόλπα της πολιτικής. "Έπεφτε εύ-
κολα θύμα της: άπόδειξε εκείνο
τό ποίημα κατά του διχασμού που
τό δημοσίεψαν έπιδειχτικά οι με
κατοχικό έλεγχο άθηναϊκές έφη-
μερίδες και που έγινε άφορμή να
παρεξηγηθεί τότε—για ένα διά-
στημα—άπ' τήν παράταξη των
βουνών.

Ό Σικελιανός ήταν ένα μεγα-
λό παιδί, μιá άθώα ψυχή. Ό χα-
ρακτήρας του δέν είχε τίποτε άπ'
τις νεοελληνικές μικρότητες και
πονηρίες "Οτι όρέγονταν τό ζη-
τούσε άπροσποίητα και δικαιωμα-
τικά, με άπλότητα. Γι'αυτό και ή

μοίρα του τὰ ἔδωσε σχεδὸν ὅλα.

Νόμιζα πὼς αὐτὸ τὸ γενναϊό-
δωρο, τὸ ἐνθουσιαστικὸ πὺν εἶχε
ἀπάνω του τὸ χρωστοῦσε στὸν
πλούσιο γάμο του καὶ τὴν ἀνετη
ζωὴ πὺν εἶχε περάσει (χωρὶς νὰ
δουλέψει — ὑπογραμμίζω — ποτέ
του, ὅπως ὁ Σολωμός, ὅπως ὁ Βα-
λαωρίτης). Ἀλλὰ ὁ Αὐγέρης, πὺν
τόν εἶχε γνωρίσει καλὰ ἀπ' τὰ
νεανικά του χρόνια, μὺν ἔβγαλε
αὐτὴ τὴν ιδέα:

— Τέτιος ἦταν ἀνεκαθεν αὐτός.
Εἶχε ἡγεμονικὴ παράσταση καὶ
ψυχὴ. Δὲ σεκλειόστηκε γιὰ τίποτε,
δὲν κλαύτηκε ποτέ του. Πίστευε
τυφλὰ στὸν ἑαυτὸ του καὶ χαμο-
γελοῦσε μ' ἐμπιστοσύνη στὴ ζωὴ
ἀπὸ τότε πὺν τὸν θυμᾶμαι, εἴκοσι
χρονῶ, μὲ τρύπιους τοὺς ἀγκῶνες
του, ἔρασι τέχνη θεατρίνο τῆς Νέας
Σκηνῆς.

Θυμόνταν πὼς ἀργότερα, πὺν
ἀπόχτησε τὸν τρόπο, χάριζε μὲ
μεγάλῃ εὐκολία, προπάντων σὲ
γυναῖκες, τέλειος γαλαντόμος, χρυ-
σὰ δαχτυλίδια, ρολόγια, πολὺτι-
μα ἐνθύμια, ὅπως οἱ πορφυρογέν-
νητοι στίς εὐνοοῦμενές των Δὲν
τοῦ ἔκανε ἐντύπωση ἂν ξεχνοῦσε
π.χ. κάπου κάτι ἀκριβὸ καὶ δὲν
τοῦ τὸ ἐπιστρέφαν, οὔτε πικραι-
νόταν γι' αὐτὸ. Εἶχε βαθύτερη
γνώση τοῦ σοφοῦ, συχωροῦσε τίς
ἀνθρώπινες ἀδυναμίες.

Κυρίαρχο γνώρισμά του ἦταν
πάντως ἡ αὐτοπεποίθηση. Θεω-
ροῦσε τὸν ἑαυτὸ του «διοτρεφῆ»
ποιητῆ, ἕνα εἶδος ἡμίθεου. Σ' αὐτὸ
εἶχε ἴσως συντελέσει καὶ ἡ ἄμε-
τη λατρεία τῆς πρώτης γυναί-
κας του, τῆς Εὐας, (πὺν ἐπιπλέον
τοῦ παραχωροῦσε κάθε ἐλευθε-
ρία, ἀκόμα καὶ ἀπέναντι ἀντιζή-
λων τοῦ φύλου της: τὸ ἴδιο δὲν
ἔκανε κι ὁ Δίας;) Τὴ μεγάλη ιδέα
πὺν εἶχε γιὰ τὴν ποιητικὴ του ἀ-
ποστολὴ τὸ θεωροῦσε αὐτονόητο
νὰ τὴν συμερίζονται ὅλοι. Κι ἂν
ἔβλεπε κανέναν ἀρνητῆ, ἀποροῦσε
μονάχα, λυπόταν γιὰ λογαριασμό
του!

Τὴν ὀλύμπια αὐτὴ ἀταραξία
του μὺν δόθηκε εὐκαιρία νὰ τὴ

διαπιστώσω κι ἐγὼ ἀπὸ τὸ ἔξης
ἐπεισόδιο:

Κάποτε μὺν εἶχαν δεῖξει ἐμπι-
στευτικά ἰδιωτικὲς του ἐπιστολὲς
πρὸς γυναῖκα («Ma Vie», τὴν
προσφωνοῦσε) καὶ ἰδιογραφους
στίχους του πὺν εἶχαν περιωθεῖ
ἀπὸ μ' ἄ κλοπὴ τοῦ σπιτιοῦ του
στοὺς Δελφούς. κατὰ τὴν περίοδο
τῆς κατοχῆς, κλοπὴ ἀπὸ ντόπιον
καὶ μάλιστα μορφωμένο. Ὅταν
λοιπὸν τοῦ ἔκαμα λόγο γι' αὐτὸ,
χωρὶς φυσικὰ ν' ἀναφέρω ὄνομα,
ὁ Σικελιανός, ἀκούγοντας πὼς ὁ
κλεπταποδόχος ἔβριζε τὸν καθε-
αυτοῦ κλέφτη γιὰτὶ δὲν τοῦ εἶχε
δώσει περισσότερα χειρόγραφα,
γέλασε μονάχα μ' ἐκεῖνο τὸ πλα-
τύ, τὸ ἡχηρὸ, τὸ σὰ θεατρικὸ γέ-
λιο του, χωρὶς νὰ ἐνδιαφερθεῖ γιὰ
τίποτε παροκάτω, ὅπως θὰ ἔκανε
στὴ θέση του κάθε ἄνθρωπος κοι-
νός.

Σὲ κάθε συνάντησή μας, τὰ τε-
λευταία χρόνια, δὲν ἔπαυε νὰ μὺν
θυμίζει ἕναν περίπατο πὺν σχε-
διάσαμε γιὰ τὸ Μεγάλο Πεδκο.
— Μᾶς καρτερεῖ ὁ φίλος σου, ὁ
Νώντας ὁ τρατάρης! ἔλεγε μ' ἐ-
κεῖνο τὸ ἀκτινοβόλο χαμόγελό
του.

Αὐτός ὁ Νώντας ἦταν ἕνας ἄ-
τυχος, ἄς ποῦμε, τῆς ζωῆς πὺν
εἶχε ξεπέσει τὸν καιρὸ τῆς πείνας
σ' ἐκεῖνον τὸ γιαλὸ γιὰ νὰ βγάξει
τὸ ψωμί του βοηθώντας τοὺς ψα-
ράδες, ἢ καλύτερα νὰ πίνει μαζί
τους ἀπλήρωτα κρασί ἕναντι μι-
κροεκδουλεύσεων, γιὰτ' εἶχε κα-
ταντήσει ἀλκοολικός. Ὁ Σικελια-
νός, μὴ βλέποντας τίποτε ἀπ' αὐ-
τά, τὸν εἶχε βαφτίσει ποιητικὰ
τρατάρη καὶ τὸν εἶχε ἐντυπώσει
μ' ἀγάπη στὸ μυαλό του. Φαίνεται
πὼς ἐκεῖνος θὰ τὸν κολάκεψε γε-
ρά καὶ κάθε φορὰ πὺν περνοῦσε
στὴν ἀντικρινὴ Σαλαμίνα, ὁ ἕνας
ἢ ὁ ἄλλος ἀπ' τοὺς δυὸ τους, θὰ
γίνονταν λόγος καὶ γιὰ μὲνα, πα-
λιά γνωριμία τοῦ ξεπεσμένου
(ψευτο)θαλασσινοῦ.

— Πότε θὰ πᾶμε, καλέ μου; ἔ-
λεγε κάθε φορὰ.

Ἀλλὰ ὁ ἀόριστος τόνος του,

πὺν δὲν παρακινούσε σ' ἄμεση ἀ-
πόφαση, καὶ προπάντων ἢ προο-
πτικὴ νὰ μείνω μισὴ τουλάχιστο
μέρα μ' ἕναν τόσο δύσκολο—ἐξαι-
τίας τῆς μεγαληγορίας του συν-
ομιλητῆ συνετέλεσαν ὥστε νὰ μὴ
γίνει ποτέ αὐτὸ τὸ ταξίδι ὅσο
ζοῦσε.

Μονάχα φέτος τὸ χινόπωρο,
παρακινημένος κι ἀπὸ τὴν εὐλα-
βικὴ θύμηση τοῦ ποιητῆ, ἀξιώθηκα
νὰ ξαναπάω σ' ἐκεῖνα τὰ μέρη, νὰ
κάμω ἕνα προσκύνημα στὴ μονὴ
τῆς Φανερωμένης, ἀγαπητὸ ἡσυ-

χαστήριο τῶν τελευταίων χρόνων
αὐτοῦ τοῦ ἀθηντικοῦ, μὲ χρυσοῦ
βούλα ποιητῆ, πὺν ἐτελειώθη ὡς
καλὸς χριστιανός, μιλώντας ὡς
τίς στερνὲς στιγμὲς του γιὰ τὰ
θεῖα, ἐνῶ ἡ φορὰ τῶν καιρῶν εἶχε
παρουσιάσει γιὰ ἕνα φεγγάρι τὴν
πορφυρὴν του ἀλουργίδα ὡς κόκ-
κινο πανὶ στοὺς ἐντρομούς ἀστούς:
καὶ ὅμως δὲν ἦταν ὁ ἴδιος παρὰ
ἕνα παραδείσιο πτηνὸ, ἕνα πανέ-
μορφο πουλί.

(1954)

Τὸ Χωριό μου

Πίσω ἀπὸ τὸ βουνό, κοντὰ στὸ ρέμα
τὸ βλέπω τὸ χωριὸ κατὰ τὴ δύση
γαληνεμένο, τσιπεινὸ, ὡς πνέμα
θεοῦ, πόχει τίς στέγες του φωτίσει.

Κάθε του τζάκι ἢ φοῦρνος στ' ἄλικο αἶμα
πὺν βάφεται ὁ οὐρανὸς τώρα καπνίζει.
Σάββατο βράδι κι ἡ γριά τὸ γνέμα
τ' ἀφράτο κλώθει ἀπ' ὄξω κι' ἀνεμίζει.

Τοῦ σημαντικό τ' ἀσίγητο γλωσσίδι
πὺν τὸ χτυποῦν τοῦ ἔσπερινου τὴν ὥρα
τὸ γέροντα ἀργοσέρνει στὸ στασίδι.

Κι ὅλοι μὺν χαιρετοῦν τὴ διάβασή μου
γυρίζοντας καβάλλα ἀπὸ τὴ χώρα.
"Ὡ, τὸ χωριὸ πὼς τὸ πονάει ἡ ψυχὴ μου.

Δ. ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗΣ

Ε Ι Σ Ε Υ Α Τ Ο Ν

Γρήγορα χάσου ἀπὸ μπροστά μου, Ἐκτόρη Πρόκο,
καὶ δὲ γεμίζου τὰ παντὶ μὲ τέτοιον οἶστρο.
Ἔχω γιὰ ναυτόπουλο τὸ Μαῖστρο
κ' ἔχω γεμιτζή μου τὸ Σορόκο.

Κότταξε ἀπάνω στὴ μετζάνα κρεμασμένα
τούρκικα κορμιὰ μὲ τὴν ἀράδα,
κι οὔτε καὶ σκιάζουμαι τίς μπάλες σου κ' ἔσενα,
Καπουδάν—Πασιά, μὲ τὴν ἀρμάδα.

—Κόψε μου μάστορη ἀπὸ σύγνεφο τρεῖς πῆχες
καὶ κέντησέ μου το κουρσάρικο σαρίκι.
—Ἄλλονε γι' ἀμάχες, τέτοιο ἀσίκη,
Κὺρ—Βοριά στὰ Πέλογα δὲν εἶχες.

Χαστούκια δίνει στὸ Θεὸ τὸ ριζικό μου,
μαύρη λέει παντιέρα στὸ τουρκέτο,
καὶ γιὰ τὸ Χάρο, τὸν Ἀρχάγγελο τοῦ Τρόμου,
κρύβω στὸ ζωνάρι ἓνα στυλέτο.

Στὸν ἥλιο τρόχισα τὸ δίκωπο μαχαίρι
καὶ τὸ Φεγγάρι θὰ φορέσω γιὰ κορώννα.
Σὰν θὰ πέσει ἀπάνω μου ἡ Γοργόνα
θὰ τὴ σύρω σκλάβο μου στ' Ἄλτζέρι.

Τ' ἀμπάρια φόρτωσα φιλιὰ μὲ τίς ὀκάδες,
γράφει ἀφροὺς ἢ πλώρη ἀπὸ θανάτους.
Συρτὸ χορεύω τίς ἀρχόντισσες Κυκλάδες
κάθε πού φουντάρω στὰ νερά τους.

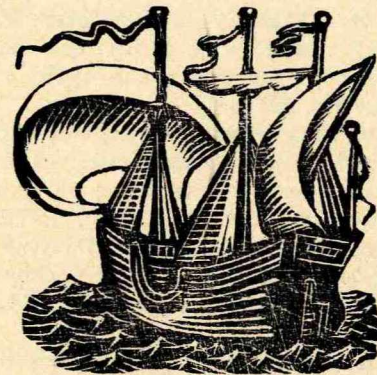
Ἄπ' ὅσες κούρσεψα ματιὰς μέσ' ἀπ' τὴν Πόλη
γέμισα λίρες τὸ δερμάτινο σελάχι
πλερωμὴ τίς δίνουμε σὰ λάχει,
γι' ἀγκαλιὰς στοῦ Ἀλλάχ τὸ περιβόλι.

Γιὰ μπαρμπερίνικο κνήγησα καῖκι
τ' ὄνειρο, μιὰ νύχτα, ὡς τὸ Μισίρι.
Ἔχω στ' αὐτί μου κρεμασμένη, σκουλαρίκι,
τὴν τιμὴ σου, κόρη τοῦ Βεζύρη.

Τ' ἀνατολίτικα φουστάτα θὰ ἔναι λίγα,
κ' ἡ Δύση ἐνάντια μου ἀρματώνει τὸν Πουνέντε·
φασκελώνω Τσάρους μὲ τὰ πέντε,
φτόνω καταπρόσωπο τὸ Ρήγα.

Γρήγορα χάσου ἀπὸ μπροστά μου, Ἐκτόρη Πρόκο.
Ρίξε τὰ χαρτιὰ στ' ἀποκαΐδια.
Τὰ παληκάρια μου σηκώσανε τὸ φλόκο,
τὴν καρένα ξύσανε ἀπ' τὰ στρεΐδια.

Ἄν λὲς ἀλήθεια πὼς ἀρχίζω νὰ σ' ἀρέσω,
κι ἂν θές ν' ἀκούσεις τίς μαριόλες τίς Σειρήνες,
ἄσε πιὰ τίς ρίμες τίς τσαχπίνες
κ' ἔλα στ' ἄλμπουρό μου νὰ σὲ δέσω...

ΣΤΙΓΜΕΣ ΑΔΥΝΑΜΙΑΣ

Διήγημα

ΣΤΟΧΩ παῖ. Μὴ ἀφίνεις τὸ παιδί νὰ παίξει μὲ τὸ πουλάρι. Θὰ μᾶς βρεῖ καμιὰ συφορά. Ἄϊντε τώρα καὶ συμμάζεψέ το, φώναξε στὴ γυναίκα του πρὶν ξεφορτώσει τὸ ζό του ὁ Κουμανός.

Ἡ κυρὰ-Μάντω χύθηκε σὰν βοριάς ὄξω ἀπ' τὴν αὐλόπορτα. Ἐτρεξε στὸ χωράφι καὶ λαχάνιασε νὰ ξεχωρίσει τὸ διαβολόπαιδο ἀπ' τὸ πουλάρι. Ἐπειτα τραβώντας τὸ παιδί ἀπ' τ' ἄφτί, τῶφερε στὴν αὐλή καὶ μαντάλωσε τὴν αὐλόπορτα.

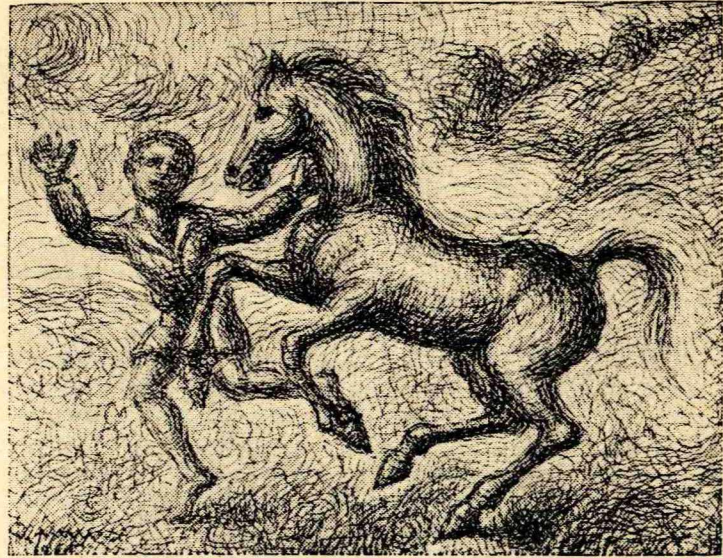
Τὸ πουλάρι, σὰν ἔχασε τὴ συντροφιά του, ἀπόμεινε μιὰ στιγμή ἀκίνητο. Ἐκανε ἔπειτα ν' ἀκολουθήσει τὸ παιδί, μὰ σὰν ἔκλεισε ἡ μεγάλη πόρτα μὲ πάταγο, χλιμίντρισε παραπονεμένα καὶ σηκώνοντας ψηλά τὴν οὐρά του, ρίχτηκε μ' ὄρμη στὸν κατηφορικό δρόμο ποὺ ἔφερνε στα περιβόλια.

— Ἄει κράτα τὸ τώρα, εἶπε γελώντας ὁ Κουμανός, ποὺ παρακολούθησε ἀπ' τὴν αὐλή ὄλα τὰ καμώματα τοῦ πουλαριοῦ. Κρατιοῦνται μωρὲ τὰ νιάτα, συνέχισε κοιτώντας τὴ γυναίκα του, ποὺ καταγίνονταν νὰ μπάσει στὸ σπίτι τὸ ταγάρι, τὸ παγούρι καὶ ὄλα τὰ σύνεργα τ' ἀντρός της, τὸ σκεπάρνι, τὸ βαρὺ τενεκέ μὲ τὴ μεγάλη ξύλινη κουτάλα, ἀσήκωτα καὶ τὰ δυὸ ἀπὸ τὸ κολλημένο ξερὸ ρετσίνι, τὴν τσότρα μὲ τὸ κόκκινο κρασί, τὴ μικρὴ ἀνεμόσκαλα καὶ τὴν κατσαρόλα.

— Κρατιοῦνται μωρὲ τὰ νιάτα, εἶπε ξανά, καθὼς τὴν εἶδε νὰ πηγαίνερχεται σθέλτη καὶ ξαναμένη ἀπὸ τὴν τρεχάλα καὶ τὴ δουλειά.

— Ὅλοι μᾶς ἔχουμε μέσα μᾶς ἓνα πουλάρι σὰν εἶμαστε νέοι, σκέφτηκε. Ἀρχίζει τίς πιλάλες ὅταν εἶναι μικρὸ. Τρέχει ἀλόγιστα ὅπου τὸ ῥχεται. Ἐπειτα μεγαλώνει καὶ κλωτσάει τὸν ἀέρα ἄτκοπα καὶ ἀπὸ τὸ σαμαρώνουμε, τὸ φορτώνουμε, τὸ ζεύουμε στὸ κάρρο, τὸ ζευγαρώνουμε στ' ἀλέτρι καὶ ἀντί πιλάλες.

Κάθητε σ' ἓνα κούτσουρο καὶ ζήτησε τὴν τσότρα. Σὰν τοῦ τὴν ἔφερε ἡ γυναίκα του ἔριξε πίσω τὸ κεφάλι του, ἔκλεισε τὰ μάτια

του καὶ ἄφισε νὰ κελαϊδήσει τὸ δυνατό κρασί, καθὼς χύνονταν στ' ἀνοιγμένο του στόμα. Σκούπιτε μὲ τὸ μανίκι ἔπειτα τὰ μουττάκια του καὶ ἄπλωσε τὸ χέρι του στὴ γυναίκα ποὺ γύριζε κοντά του· τὴν ἄρπαξε ἀπ' τὴ φούττα της καὶ τὴν τράβηξε μὲ δύναμη τόση, ποὺ ἔχασε τὴν ἰσοροπία της καὶ ἔπεσε στὰ γόνατά του. Ἐκείνη γύρισε καὶ τὸν κοίταξε ξαφνιασμένη καὶ σὰν εἶδε νὰ λάμπουν τὰ μάτια του, τοῦ ζέφυγε.

— Τί σ' ἔπιασε τοῦ εἶπε. Δὲ βλέπεις τὸ παιδί;

— Καλὰ ντέ, ἀπάντησε ὁ Κουμανός καὶ σηκώθηκε. Ἀνακλαδίστηκε κοιτώντας κατὰ τὸν κατήφορο καὶ χωρὶς νὰ γυρίσει στὴ γυναίκα του, περπάτησε ὡς στὴν αὐλόπορτα, ἔβγαλε τὸ μάνταλο καὶ ἔφυγε.

Κάτι ὁμως ἀνάδευε παράξενα μέσα του. Ἐβράζε τὸ αἷμα του καὶ τὸ ἐνιωθε νὰ κυλάει καυτὸ στὶς φλέβες του. Πήγαιναν νὰ σπάσουν τὰ μελίγγια του καὶ θούιζε στ' ἄφτιά του μελίτσι ποὺ ζέφυγε ἀπ' τὴν κοψέλη καὶ ἡ καρδιά του θρόνταγε στὸ στήθος του, ὅπως δικαστικὸς ἐπισκέπτης χτυπάει τὴν ξώπορτα μέσα στὴ θύελλα. Ροδόλαγε στὸν κατήφορο μ' ἀναιχτὲς δρασκελιῆς καὶ οἱ μυρουδιῆς τοῦ χωριοῦ καὶ τῆς λάγκκας ποὺ ἀπλωνόταν μπροστά του μπαίναν μ' ὄρμη στ' ἀνοιγμένα ρουθούνια του καὶ φούτκωναν τὰ πλατειά του τὰ στῆθια.

Στήν άκρη του χωριού ο δρόμος τρύπωνε μέσα σέ βάτα κι άγριοσυκιές, περνούσε πλάι στό λιοτριβί του Μπάρμπα - Θωμά, του Μπόση όπως τον φώναζαν από τότε που γύρισε απ' την 'Αμερική, έκανε ένα γύρισμα αρκετά μεγάλο, κι έφτανε στη λάκκα. Έκει κάπου θα στέκονταν αποσταμένο το πουλάρι.

"Όξω απ' το λιοτριβί ή Πίτσα, ή γυναίκα του Μπάρμπα-Θωμά τον φώναζε. "Ήθελε νά τον ρωτήσει άν είδε τον άντρα της, στην πέρα μεριά, νά μαζεύει ρετσίνι, πού ήταν κι εκείνος.

— Τόν Μπάρμπα-Θωμά; Ρώτησε γεμάτος άπορία, λές και δέν άκουσε καλά. Στάθηκε λίγο και πήρε βαθειά ανάσα. Ναι... κούνησε το κεφάλι και την κοίταζε επίμονα στά μάτια. Έπειτα κατέβασε ζωηρά το βλέμμα του στον άσπρο λαιμό κι ακόμα πιό κάτω, στο μικρό άνοιγμα πού άφηνε νά μαντεύεις πλούσιο στήθος.

Ή Πίτσα δέν είχε κλείσει ακόμα τά τριάντα της χρόνια. Ψηλή, λεπτή, ροδοκόκκινη, ήτανε τ' όνειρο κάθε παλληκαριού. Όμως ή μεγάλη της φτώχεια την έριξε στά χέρια του Θωμά, πού γύρισε γέρος πιό από την 'Αμερική. Στάθηκε κοντά του τίμια κι εργατική, όπως εκείνος της έγινε πατέρας και σύζυγος. Μ' όλη την τριαντάχρονη διαφορά τους, ζούσαν άρμονικά κι ήταν ύπόδειγμα νοικοκυριού και καλοσύνης στο μικρό χωριό τους.

— Τόν μπάρμπα Θωμά; Ξαναρώτησε άναστατωμένος ο Κουμανός και τά μάτια του τρώγανε το ξανθό χουδάκι πού 'ιδρωνε άπάνω στ' όλοκόκκινο γινομένο κεράσι, τά χείλη της.

Ή γυναίκα θορυβήθηκε Πήρε στην τύχη ένα άπλωμένο στο φράχτη μουτάφι και μπήκε στο λιοτριβί.

— Παναγιώτα;.. Λαχανιασμένη ξέφυγε άθελά του ή φωνή απ' το στεγνό του λαρύγγι. Παναγιώτα!

Τρικύμησε γύρω τ' άγέρι και σάλεψαν βαθειά τά φυλλοκάρδια του καθώς δρασκελίζε το φράχτη ύπνωτισμένος. Με δυο δήματα έφτασε στην πόρτα· την πέρασε και σαν είδε τή γυναίκα νά λακάζει τρομαγμένη μπροστά του την έστρωσε στο κυνήγι. Πιό πέρα την πρόφτασε κι αρπάζοντάς την απ' τή μέση άρχισε νά τή φιλάει σαν τρελλός στά χέρια πού έθαζε εκείνη για νά φυλάξει το πρόσωπο, στο μέτωπο, στά μαλλιά, στο λαιμό και στά χείλη, όταν έπαψε κουρασμένη ν' άντιστέκεται. "Εκαιγε ή ανάσα του, σφήκες κέντριζαν τά χείλη του, μύριες άπόκοσμες σάλπιγγες ήχούσαν στ' άφτιά του άγνωστα έγερτήρια και τά χέρια του τρέμανε.

— Ντί.. Ντέ.έ.έ.. άκούστηκε ή βαριά φωνή του Μπάρμπα-Θωμά στην αυλή πού παρακινούσε το μουλάρι του ν' άνέβη. Κι' άμέσως χαρούμενα κάλεσε τή γυναίκα του:

— "Ε.έ.έ.. Πού είσατε νοικοκυραίο!... Κυρά-Πίτσα;

Ή ακείνη ξέφυγε απ' τά χέρια του Κουμανού πού παράλυσαν και πετάχτηκε ξαναμμένη στην πόρτα. "Επιασε και δοθήθηκε το πλευρό

του σαμαριού πού έγερνε για νά ξεφορτώσει ο άνδρας της κι' είπε προσπαθώντας νά κάνει τή φωνή της όσο μπορούσε πιό ήρεμη:

— Ξέρεις Θωμά μου, περνούσε απ' όξω ο Κουμανός και μπήκε νά δει το λιοτριβί πού το τοιμάζουμε για την καινούργια λαδιά.

— Και βέβαια το τοιμάζουμε Κουμανέ, φώναξε ο Μπάρμπα-Θωμάς, κοιτώντας προς το λιοτριβί. Είδα χτές πού πέρασα πως σπάνε οι κλάρες στο λιοστάσι σου και δέ θα σε φτάσουν τά κιούπια σου φέτος.

Ό Κουμανός βγήκε άργά κι' ήταν μουσκεμένος απ' τον ιδρώτα. Τά χέρια του κρέμονταν στά πλάγια του σαν νεκρά. Κοντανάσαινε και φέλλιζε ξεψυχισμένα κι' έλεγε λόγια άκατάληπτα και κοίταζε γύρω του κατάπληχτος και τυραγνισμένος. Είδε το μουλάρι, τά ζύλα πού ξεφόρτωναν, τά σύνεργα του ρετσινιού, το μαύρο μεγαλόκορμο σκύλο, το όιβλικό πρόσωπο του Μπάρμπα-Θωμά, την Πίτσα με

τά ξέπλεκα ἀναστατωμένα μαλλιά κι ἀπόρησε πῶς βρέθηκε ἐκεῖ.

Ξαφνικά ἤρθε στό μυαλό του τὸ πουλάρι.

— Τὸ πουλάρι, εἶπε κι ὁ νοῦς του φωτίστηκε. Ὅλοι ἔχουμε μέσα μας, ἓνα πουλάρι ἀχαλίνωτο, σκέφτηκε, πού κλωτσάει τὸν ἀέρα καὶ πιλαλαίει ἀλόγιστα. Σιγὰ σιγὰ ἢ καταχνιά πού πλανιόταν μπροστά στὰ μάτια του ἀραίωσε καὶ πρόβαλε ζωντανή ἢ γυναίκα του, τὸ παιδί του, τὸ σπιτικό του, καὶ τὸ τριμαγμένο πρόσωπο τῆς Πίτσα. Ἄ... ναί... ἢ Πίτσα... Ἐκεῖνο τὸ ἰδρωμένο χνουδάτο χεῖλάκι κι ὁ ἤρεμος γέρο-Θωμάς.

Ἐσερνε τὰ πόδια του καθῶς πῆρε τὸν κατήφορο. Ἐνα δυνατὸ πάλεμα γίνονταν μέσα του· κάτι γκρεμίστηκε μὲ κρότο καὶ χύθηκαν ἀναμαλλιασμένες οἱ χλωμές τύψεις κι ἔρπαξαν τὴν καρδιά του στὰ μακριὰ καὶ γαμπὰ νύχια τους. Θόλωσε πάλι ἢ σκέψη του κι ἔπεσε σὲ μιὰ δίνη φροβερὴ κι ἀτέρμονη. Φαντάστηκε πῶς γλύστρησε στὴ μεγάλη γούρνα τοῦ χωριοῦ του κι ἀπάνω ὁ καταρράχτης ἔρριχνε μὲ πάταγο τὸ θολό του νερό, πού στροβιλιζόνταν κι ἀναδεύονταν καὶ θούιζε κι ἔσπαζε σ' ἀπειρες σταγόνες καὶ μπουχίζε περίγυρα τὰ θράχια καὶ τὰ δέντρα. Πνιγότανε μέσα στὴ θολούρα καὶ δὲν ἀκουγε, δὲν ἔδλεπε, δὲν αἰστανόταν τίποτα. Περπατοῦσε μόνο κι αὐτὸ ἦταν πού τὸν κρατοῦσε στὴ ζωὴ. Ὁ Θωμάς ἄφησε τὸ ξεφόρτωμα στὴ μέση κι αἰστανότανε μιὰ τὸν Κουμανὸ πού ἀπομακρύνονταν καὶ μιὰ τὴ γυναίκα του πού ἀπόμεινε μὲ κατεβασμένο κεφάλι μπροστά του. Ἐνας ἀνείπωτος πόνος ἔσφιξε στὴ σιδερένια χούφτα του τὴν καρδιά του κι ἔγειρε ἐκεῖ πάνω στὸ πεζούλι τοῦ λιωτριβείου ἀποσοβλωμένος κι ἀνήμπορος νὰ ἐξηγήσει τούτα τὰ καμώματα.

Ὁ ἥλιος πού βούλιαξε πίσω ἀπ' τὶς κορφές, μεγάλωσε σιγὰ σιγὰ τὶς σκιές, τὶς ἔνωσε κι ἐκεῖνες πῆξαν κι ἀπλώθηκαν πυκνές πάνω στὸ δάσος, στὸ χωριὸ καὶ στὰ ρέματα καὶ κάτω μακριὰ στὸν κάμπο.

Πέρασαν χρόνια πολλὰ ἀπὸ τότε. Ὁ γιὸς τοῦ Κουμανοῦ μεγάλωσε, ὁ πατέρας του γέρασε κι ὁ μπάρμπα-Θωμάς παρατήθηκε ἀπὸ τὶς δουλειές καὶ μόνο γύρω στὴν αὐλή καὶ στὸ λιωτριβὶ κλωθογύριζε.

Χειμωνιάτικη λιακάδα ζέσταινε τὸ χωριὸ καὶ τὴ λάκκα ἐκεῖνη τὴν ἡμέρα, πού ἀνηφόριζε ὁ γιὸς τοῦ Κουμανοῦ μὲ τὸ γέρινο ἀλογό του, τὸ ἄλλοτινὸ τρελλὸ πουλάρι, φορτωμένο μὲ ζεττὸ ἀκόμα ἄλεσμα. Τ' ἀλογο μάταια ἀγωνιζόταν νὰ βγάλει τὸν ἀνήφορο κι ἔκανε κάθε τόσο μεγάλους σταθμούς πού μόνο ἔπειτα ἀπὸ τὴ ζωηρὴ παρακίνηση τ' ἀφεντικοῦ του ἀποφάσιζε νὰ τοὺς ἀφήσει. Ὡς τόσο μπροστὰ στὸ λιωτριβὶ ἀπόκαμε, γλύστρησε, γονάτισε καὶ πλάγιασε μὲ τὸ φόρτωμα στὸν ἀνηφορικὸ δρόμο.

Ὁ γιὸς τοῦ Κουμανοῦ ἀγωνιζόταν ἐκεῖ ὥρα πολλὴ νὰ σηκώσει τ' ἀλογο καὶ τὸ φόρτωμα. Παρακαλοῦσε, ἀγρίευε, παρὰκινούσε, χτύπαγε καὶ δόγηθαγε πιάνοντας τὸ σαμάρι. Μάταια δμως. Ἐμενε ξα-

πλωμένο στὸ χῶμα, ἀκίνητο σὰν ψόφιο.

Ἡ Κυρὰ—Πίτσα ἀκουσε τὶς φωνές κι ἔτρεξε νὰ βοηθήσει. Γνώρισε τὸ παιδί τοῦ Κουμανοῦ κι ἢ ἀνάσα τῆς κόπηκε. Κοντοστάθηκε κι ἔκανε νὰ γυρίσει πίσω, μὰ ἦταν ἀργά.

— Ἐνα μαχαίρι, καρακάλεσε ἐκεῖνος. Δῶσε μου ἓνα μαχαίρι

Σὰν τοῦ τόφερε τρεχάτη, ἔκοψε τὸ μπαλντούμι καὶ τὰ σκοινιά τοῦ σαμαριοῦ, λευτέρωσε τ' ἀλογο καὶ τὸ σήκωσε. Ἐπειτα ἀνέβασε μὲ τὴ βοήθεια τῆς γυναίκας τὰ σακιά στὴν αὐλή, τράδηξε τ' ἀλογο ἀπὸ τὸ καπίττρι καὶ τόδεσε σ' ἓνα στύλο, κοντὰ στὸ φραχτη.

Ἄλαφρὸ ἀεράκι μυρωμένο ἀνέβαινε ἀπ' τὸ μεγάλο ρέμα πού ἀφηνε ν' ἀχνογράφεται κάτω μακριὰ ἢ γαλάζια πλατεῖα θάλασσα. Ἡ γυναίκα μὲ σκυμένο κεφάλι θυμόταν. Θυμόταν καὶ τ' ἀεράκι φουσοῦσε μυρωμένο στὴν καρδιά τῆς, πού φτερούγιζε στὰ στήθια τῆς σὰν λαβωμένο πουλί. Κοιτοῦσε τὸν ἀντρα πού στέκονταν μπροστὰ τῆς ἰδρωμένος κι ἀνάσαινε βαριά καὶ χρόνια ταξίδευε πίσω ἢ σκέψη τῆς καὶ τὴν τυραννοῦσε. Ἀνέβαζε τὰ γέρια τῆς στὸ πρόσωπό τῆς, σὰν γιὰ νὰ τὸ προφυλάξει κι αἰστανόταν ζεστὰ φιλιὰ στὰ χέρια, στὰ μπάτσα, στὸ λαιμὸ καὶ στὸ μέτωπο. Μιὰ παράξενη ταραχὴ τὴν ἔπιασε κι ἔγλυψε τὰ χεῖλη τῆς πού στέγνωσαν καὶ χτύπαγε ζωηρὰ ἢ ἀρτηρία τῆς στὸ μικρὸ λακκάκι τοῦ λαιμοῦ τῆς.

Μυστήριο πράγμα, σκέφτηκε. Ποτὲ ὡς τότε δὲν εἶχε νιώσει τέτοια σκιρτήματα. Τὸ παλιὸ ἐπεισόδιο εἶχε ξαχαστεῖ μὲ τὸν καιρὸ καὶ στὸ δρόμο τῆς δὲν εἶχε ξανά συναντήσει τὸν Κουμανὸ.

Τώρα ἐκεῖνος φάνηκε στὴν ἄκρη τοῦ δρόμου, γερασμένος, σκυφτός κι ἀναποφάσιτος. Εἶχε μάθει ἀπὸ τὰ παιδιὰ τοῦ χωριοῦ τὸ πάθημα τοῦ γιοῦ του κι ἐρχόταν διαστικὸς νὰ βοηθήσει. Μὰ τώρα μίκρυνε τὸ δῆμα του, δειλίασε καὶ πῆγε νὰ λοξοδρομήσει. Ὁ γιὸς του δμως πού τὸν εἶδε, ἔβανε τὶς φωνές:

— Ἐ... Κάτσε τώρα κι ἀγνάντευε καὶ μέτρα τὴ ζήμιὰ, λὲς κι εἶσαι ἐχτιμητής. Ἐλα λοιπὸν καὶ βράδιασε.

Ἐκεῖνος κτεβάνει ἀργά καὶ προσεχτικά, καὶ ζέταζε τὴ γῆ πού πατοῦσε καὶ παραμέριζε τὰ πετραδάκια καὶ τὰ ξερὰ θυμάρια, λὲς καὶ τὸν ἐμπόδιζαν. Ἐπειτα μπῆκε στὴν αὐλή σκυφτὰ καὶ καλησπέρισε χαμηλόφωνα, χωρὶς νὰ πάρει ἀπάντηση. Στράφηκε διαστικά καὶ βάλθηκε νὰ κοιτάζει τὸ ἀλογο καὶ τὰ σακιά, ν' ἀνακρίνει τὸ γιό του καὶ ν' ἀκούει μὲ προσοχὴ τὶς ἀπαντήσεις του. Ὅμως τίποτα δὲν ἔφτανε μὲς στὴν ψυχὴ του. Αἰστανόταν νὰ μικραίνει ἐκεῖ καὶ νὰ γερνάει ἀπάνταστα. Ἀκουγε σὰν μακρινὸ ἀπόηχο τ' ἄλλοτινὸ του λαχάνιασμα καὶ τοῦ ρχότανε νὰ γοατοῖε μπροστὰ στὸ γεροντάκι πού κάθονταν καὶ βλεμμάτιζε ἀμίλητο καὶ νὰ τοῦ φιλήσει τὰ χέρια του κλαίγοντας. Ἀπόμερα ἢ Πίτσα μεγάλωνε, πλάταινε καὶ γέμιζε ὄλο τὸ χῶρο περίγυρα καὶ μέσα του. Ἦταν ἐκεῖ τὸ κρίμα του παράξενα μεγάλο, εὐχάριστο κι ὀδυνηρό.

‘Ο γέρο-Θωμάς σηκώθηκε άργά, μπήκε στ’ άχούρι κι έδγαλε τραδώντας τὸ γάϊδαρό του.

—Φόρτωσε τ’ άλεύρι σου, εἶπε στὸ γιό πὸν καθόταν παραξενεμένος ἀπὸ τούτη τὴν ἀνεξήγητη κι ἐνοχη δουδαμάρα, τ’ ἄλογο γέρασε πιά δὲν εἶναι γιά δουλειά.

‘Ο Κουμανὸς ξαφνικά γέμισε δράση. ‘Η ἀνάγκη τῆς φυγῆς τοῦ ἔδινε φτερά στὰ χέρια κι στὰ πόδια. Σήκωνε σὰν πούπουλο τὰ σακιά, τὰ ἔβανε στὸ σαμάρι, τραβοῦσε δυνατὰ τὶς θηλιές κι ἔδινε ὄδηγιές μουρμουρίζοντας μὲς στὰ δόντια του. Σὰν ἀπόσωσε, ἔδωσε τὸ γάϊδαρο στὸ γιό του κ’ ἐκεῖνος ἔλυσε τ’ ἄλογο ἀπ’ τὸ στύλο. Τῶφερε στὴ μέση τῆς αὐλῆς, μπροστὰ στὸν Μπάρμπα-Θωμᾶ κι δγαζώντας τὸ καπέλλο του, εἶπε μὲ κουρασμένη φωνή:

—Φχαριστῶ Μπάρμπα Θωμᾶ... κι συχώρα με.

‘Απ’ τὸ ψηλὸ καμπαναριὸ σήμανε μελωδικὰ ὁ ἔτπερινὸς. ‘Ο-λάσπρα περιστέρια σκορπίστηκαν ἀχιωδὰ ἀπ’ τὸ μικρὸ θόλο κι ἀπλώθηκαν μέσα στὸ γλαυκὸ βράδι, φέροντας γαλήνη κι μηνύματα ἀγάπης κι συγγνώμης στὶς καρδιές τῶν ἀνθρώπων.

Σὰν ἔσθησε ἄλαργα ὁ στερνὸς ἀντίλαλος τῆς καμπάνας, ὁ Κουμανὸς τράβηξε τ’ ἄλογό του κοντὰ στὴν αὐλόπορτα. ‘Εκεῖ στράφηκε πίσω κι ἀνέβασε τὴ ροζιασμένη παλάμη του ἀνοιχτὴ στὸ στῆθος. Κάτι ψιθύρητε κάνοντας ὄσο μπορούσε πρὸ ἀπαλή τὴν τραχειά του φωνή, τοὺς καληνύχτησε.

Κρεμάστηκε μιὰ στιγμὴ στὸν ἄέρα ὁ δισταγμὸς. Τὰ φύλλα τῆς κληματαριάς ἀναρρίγησαν. ‘Εν’ ἄσπρο περιστέρι ἤρθε κι δίπλωσε τὰ φτερά του στὴ στέγη τοῦ λιστριδιοῦ. ‘Επειτα ἀκούστηκε ἡ θαρὶ κι ραγισμένη φωνὴ τοῦ γέρο-Θωμᾶ:

—Στὸ καλὸ κι μὲ τὴν εὐχή μου...

Καθὼς ἀνηφόριζε ὁ Κουμανὸς τραδώντας μὲ δυσκολία τὸ γέρι-κο ἄλογό του, ἔσκυψε τὸ κεφάλι στὸ στῆθος του ὁ Μπάρμπα - Θωμᾶς κι ἀναλογίστηκε τὰ στερνὰ του χρόνια πὸν τὰ φαρμάκωσε ἡ παρουσία ἐκεῖνου τοῦ ἀνθρώπου κι ἕνα δάκρυ κύλησε στ’ ἄσπρα του γένια.

(Τὰ σχέδια ἔγιναν ἀπὸ τοὺς ζωγράφους Φάνη Σακελλαρίου
κι Σπύρο Γιάνναρη.)

ΣΤΗ ΘΥΜΗΣΗ

ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗ

‘Εφαγε ὁ σκόρος τὰ χαρτιά, Γιάννο μου, σήκω, Γιάννο,
σήκω νὰ ξεσκονίσῃς τα, νὰ τὰ νοικοκυρέψῃς.
Σήκω κοψίδια νὰ χορῆς—λουκούμια, τῆς Βραώνας
νὰ φᾶς ντομάτα κι νὰ πιῆς σῶμα ξανθιά ρετινα,
νὰ φᾶς ροδοτηγάνιστη μαρίδα τοῦ Φαλήρου,
ροδίτη μέλι νὰ γευτῆς τραγάνα ἀπὸ τὴν Κόρφο.
Σήκω νὰ ἰδῆς τὴν ξαστεριά, σήκω νὰ ἰδῆς τὸ θάμα,
χρυσαικὸ ἀξετίμητο λάμπει ἡ ‘Αλετροπόδα.
Νιούληδες ὄμορφους νὰ ἰδῆς σήκω νὰ καμαρώσῃς,
νὰ παίξῃς μὲ τοὺς μπέμπηδες νὰ χαριτολογήσῃς,
Σήκω νὰ βρῖσῃς κάλπηδες, βλάχους νὰ μουρτσουφλιάσῃς,
τὸν πὸν θὰ σὲ κοντράσταρε νὰ μοῦ τὸν ἀποπάρῃς.
Νὰ κούσῃς ρουμελιώτη ἄχό, νὰ κούσῃς τὴ Δροσοῦλα
σήκω τὴν ἀργοκύλιση νᾶφουγκραστῆς Λαφίνα.
Τῆς πολυμαθοσύνης σου τὸ μέλι νὰ γευτοῦμε
σήκω ἄδολες νᾶκούσουμε τῆς ἱστορίας σελίδες.
Μά... κείνος ποῦ νὰ σηκωθῆ νὰ περπατήξῃ ὁ μαῦρος!
‘Ο δέντρος ὁ πανάψηλος ὁ βαθιοριζωμένος
ἄστροπελεκοχτύπητος κοίτεται χᾶμω ἔξηνος.
‘Ετσι εἶναι ὁ γύρος τῆς ζωῆς κ’ οἱ «Γύροι τῆς ‘Ανέμης».

Ἀπαντιοχὴ γιὰ ἓνα μικρὸ ἀγγελιοῦδι

Μπαμπασκόσκονη, πού γεμίζεις τὰ ρουθούνια
καὶ τὰ πλεμόνια μου.

Δικράνι, πού τσακίζεις τὸ μολυθένιο σωρό,
τὸ κορμί καὶ τ' ἀδύναμα μπράτσα μου.

Ὁρθάνοιχτο στόμα τῆς μηχανῆς,
πού ρουφᾶς γιὰ νὰ ξεδιψάσεις
ἰδρώτα καὶ δάκρυα.

Χερουδεῖμ μὲ φτεροῦγες ἀγγέλου.
Παιδικὰ μάτια ὀρθάνοιχτα
στεφανωμένα ἀπ' τῆς ἀρρώστειας τὸν πυρετό.

Προσμονὴ γλυκειὰ τοῦ πατέρα.

Καλύδι μ' ὀρθάνοιχτη πόρτα,
γὰ τὸν ἐρχομό μου.

Φωνὴ ἀπαλὴ σὰν οὐράνια ἄρπα:

«Πατερούλη κουράστηκα νὰ περιμένω
κι' ἀργεῖς».

Ἀγγελουδάκι κλείσε τὰ βλέφαρα.

Ἀστέρι μὲ τὶς μαρμαρυγές σου
φώτισε τὸ κλινάρι του.

Ἀεράκι ἀπαλό, δρόσισε τὸ μέτωπό του.

Ἀχτίδα τοῦ φεγγαριοῦ, ἀπόθεσε τὸ φίλημά μου
στὰ μάτια του.

Τραγοῦδι τοῦ γκιώνη, φέρτου τὴν καληνύχτα μου.

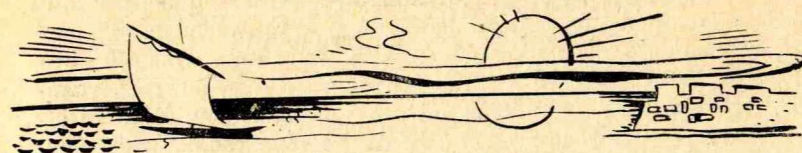
Τὰ χέρια ματώσανε.

Τὸ κορμί μου λυγάει.

Καρδιά μου διῶξε τὸν πόνο.

Πού σὲ σφιχτοδένει μὲ τὰ πλοκάμια του,

Δυὸ ματάκια ὀρθάνοιχτα περιμένουν
κι' εἶναι μεσάνυχτα.

Τάκης Μπέτσος

Ψαράδες τῆς Λιμνοθάλασσης

Εἶχε ξεσπάσει ἀποθραδὶς ὁ ἀγέρας πού περιμέναμε μὲ ἀνυπομονησία στὸ Ἰβάρι. Μὲ τέτοια φουρτούνα θὰ ἔμπαιναν τὰ ψάρια στὶς καλαμωτές. Γρεγολεβάντες καθαροὺς σφύριζε καὶ λυσσομανοῦσε κι' ἔσπαγε τὴν παρθένα βλάστηση τοῦ ἐρημόνησου. Φαινότανε πὼς θὰ ξεκολλοῦσε τίς παλάδες καὶ θὰ τίς ἔστελνε στὸ πέλαγο. Ἡ φύση εἶχε χάσει τὴν ἡρεμὴ ὄψη τῆς. Ἡ λιμνοθάλασσα σπάρταζε βασανισμένη ἀπὸ τὸν δυνατὸν ἀγέρα. Εἶχε χάσει κι' αὐτὴ τὴν ἀρχοντικὴ ὁμορφιά τῆς καὶ παρουσιάστηκε μὲ μιὰ ἄγρια μεγαλοπρέπεια.

Τὸ τσοῦρικο τοῦ Ἰβαρίου πού ἔπαιζε κι' ἠδονίζονταν μαζί της, τώρα σοβαρεύτηκε κι' ἄρχισε νὰ ετοιμάζεται νὰ παλέψῃ μ' αὐτὴ, νὰ δώσει τὴ μάχη του. Τὴν ἔβλεπε ἀκατάδεκτη καὶ περήφανη, ἤξερε ὅτι εἶναι δυνατώτερη, πὼς σὲ τέτοιες ὥρες δὲν ἀστειευότανε, δὲν χαμήλωνε τὰ μάτια. Τί νᾶκανε ὅμως πού ἦταν ὑποχρεωμένο νὰ πολεμήσῃ μαζί της, γιὰ νὰ τῆς πάρῃ τὰ ψάρια τῆς. Ἐπρεπε αὐτοὶ οἱ δέκα ἄνθρωποι μὲ τὸν καραβοκόρη τους, αὐτὴ τὴ νύχτα, νὰ παλαίψουν σκληρὰ, μ' ὅλα τὰ δυνατά τους προτοῦ πέσει ὁ ἀγέρας. Πάλι σκληρὴ, ἄνιση τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὴ φύση, μὰ πού τίς περισσότερες φορές ἔβγαινε νικητῆς, ὁ ἄνθρωπος. Τὴ νύχτα αὐτὴ θὰ κρινόταν ἡ ἰκανότητα ὅλων τους ἐκεῖ πάνω στὸ νησί.

Ἦτανε στὸ πόδι, ἔτοιμοι, γιὰτὶ σὲ λίγο θᾶρχιζε ἡ δουλειά. Αὐτὸ θὰ κράταγε ὅλη τὴ νύχτα, ἴσως καὶ περισσότερο, ὅσο θὰ βάσταγε ὁ δυνατὸς ἀγέρας. Ὅλη τὴ νύχτα ἀπάνω στὴ πλώρη τῆς γαίτας μὲ τὴν ἀπόχη στὸ χέρι ἀπ' τὴν ἀκαμωτὴ καὶ μὲ σφιγμένη τὴ καρδιά ἀπ' τὸ φόβο μὴ τοὺς πετάξῃ ὁ καιρὸς στὸ πέλαγο. Βασανισμένοι ἄνθρωποι, ταλαιπωρημένοι ἀπ' τὴ δουλειὰ καὶ τ' ἀγριοκαιρὶ, μὲ πρόσωπα χαραγμένα ἀπ' τὴ ἀρμύρα, δὲν εἶχανε κανένα δισταγμὸ, οὔτε ἀνήμερο ἦτανε. Ἀλλὰ ἡ ὀρηχοθαλασσίτικη ψυχὴ τους κάτι τέτοιες ὥρες ταραζότανε.

Ὁ Καραβοκύρης, ἕνας ἐξηντάρης ξερακιανὸς καὶ καμένος ἀπ' τὸν ἥλιο καὶ τὴν ἀρούρα, ἦτανε ἀπὸ παιδί σ' αὐτὴ τὴ δουλειά. Τὴ σπιτική θालπωρὴ δὲν τὴν εἶχε γνωρίσει. Ἡ πολιτεία τὸν ἔβλεπε μιὰ - δυὸ φορὲς τὸ χρόνο. Σκληρὸς ἀπ' τὴν ἀσκητική στέρηση, δυνατὸς, γαλήνιος. Αὐστηρὸς στὴ δουλειά του καὶ στὸ προσωπικό του, ἀλλὰ καὶ δίκαιος. Δὲν γνώριζε νόμο κανένα ἄλλο ἀπ' τὸ νόμο τῆς δουλειᾶς. Δουλειὰ χωρὶς ἀναπαυό. Δὲν εἶχε δισταγμούς, οὔτε συμβιβασμούς ἤξερε. Στὸ τσοῦρομο τοῦ Ἰβαριοῦ εἶχε καὶ τὸ γιό του, ἕνα εἰκοσάχρονο παλληκάρι. Κι' αὐτὸν δὲν τὸν ξεχώριζε ἀπ' τοὺς ἄλλους. Τὸ ἴδιο τοῦ φερνότανε.

Τούτῃ τῇ βραδιά τὴν περιμένε ὁ Καραβοκύρης. Κάθε χρόνο τὶς περιμένει τέτοιες βραδιές. Εἶναι οἱ ὥρες πού δείχνει κι' αὐτὸς τὴ δύναμή του, πὸν σηκώνει τ' ἀνάστημά του. Ἦτανε οἱ στιγμὲς πού τοῦ φαινότανε πὸν ἔπαινε κάποια ἐκδίκηση ἀπ' τὴν ἀγοριεμένη φύση πού μ' αὐτὴ πάλευε ὅλα του τὰ χρόνια.

Πρῶτος μπῆκε στὴ γαῖτα, ἀπὸ κοντὰ ὅλοι οἱ ἄλλοι καὶ τραβήξανε κατὰ τὶς καλαμωτὲς τῶν Ἰβαριῶνε. Ἡ ταραγμένη θάλασσα τοὺς χόρρευε, τὸ ἀνεμόβροχο τοὺς χτύπαγε κατακέφαλα, ὁ ἀγέρας μὲ τὴ ξέφρενη λύσσα του κοίταζε νὰ τοὺς ἀρπάξει, νὰ τοὺς πετάξει στὸ πέλαγο, νὰ τοὺς πνίξει. Θαλασσοδαρμένοι, ἀλλ' ἀτσαλένιοι κι' ἀλύγιστοι ἀρχίσανε τὴν ἀδυσώπητη μάχη τους. Ἡ νύχτα ἦτανε πίσσα, κι' αὐτοὶ σὰν φανταστικά τέρατα κολλημένοι στὶς καλαμωτὲς, ἀρχίσανε νὰ βγάζουν τὰ κλεισμένα ψάρια καὶ νὰ γιομίζουν τὶς γαίτες τους. Ἐρχονταν στὸ νησί τὶς ἀδειάζαν καὶ ξαναγύριζαν. Αὐτὸ θὰ κράταγε ὅλη τὴ νύχτα.

Ἦρθε ἡ ὥρα πού τὸ καλύβι γιόμισε ἀπ' τὸ σωρὸ τῶν ψαριῶν. Τὰ ψάρια ὅμως ἔπρεπε νὰ τὰ διώξουν στὴν πολιτεία. Ὁ Καραβοκύρης φώναξε τὸ γιό του νὰ ἐτοιμάσῃ τὸ μεγάλο προιάρι, τὴν «Ψαροπούλα», καὶ νὰ ἐτοιμαστῇ κι' αὐτὸς γιὰ τὴ χώρα. Αὐτὴ ἄλλωστε εἶτανε ἡ δουλειὰ του. Τώρα, πὼς θὰ πῆγαινε τὸ προιάρι φορτωμένο, μὲ τὴν φουρτούνα καὶ τὸν ἀέρα κόντρα, αὐτὸ δὲν ἔπαιρνε, γιὰ τὸν Καραβοκύρη, καμμιά συζήτηση, ἀλλὰ καὶ ποιὸς θά'χε τὴ δύναμη καὶ τὸ ἀνάστημα νὰ τοῦ φέρῃ ἀντίρρηση... Ὁ γιὸς του, πού ποτέ δὲν εἶχε γνωρίσει τὸ σκληρό του χᾶδι, δὲν θὰ τόκανε ποτέ. Ἦξερε πὼς κάθε ἀντίρρηση θ'ἄκανε τὸν Καραβοκύρη - πατέρα του ν' ἀγοιέψῃ, γιατί αὐτὸς δὲν παραδεχότανε κανένα ἐμπόδιο, οὔτε τὸ ἀγοιέμα καὶ τὶς ἀπάνθρωπες ὥρες τῆς φύσης. Γιατὶ στὴν πολύχρονη πάλη του μὲ τὴ θάλασσα εἶχε βγῆ πάντα νικητής. Ἀπὸ ἀξιοσύνη ἢ ἀπὸ τύχη, μπορεῖ κι' ἀπ' τὰ δυὸ.

Ὁ γιὸς σφάδαζε ἀπὸ ζοῆ κι' εἶτανε κι' αὐτὸς δυνατὸς καὶ σκληρός, ἀλλὰ ἡ παιδιάστικη ψυχὴ του, στὶς μεγάλες παραφορὲς τοῦ καιροῦ, ράιζε. Ἡ ψυχὴ τοῦ πατέρα του ὅμως εἶτανε σκληρὴ σὰν τὸ κορμί του.

Κάποιος ἀπ' τὸ τσοῦρομο μουρομούρισε :

— Πὼς θὰ πάῃ τὸ παιδί μ' αὐτὸν τὸν καιρό. Ἀσχημὴ βραδιά.

Πολὺς ὁ ἀέρας.

Τὰ μάτια τοῦ γέρου ἀστράφανε μὲς' στὸ σκοτάδι.

— Τὰ ψάρια, τὸ ξημέρωμα πρέπει νάβῃ στὴ χώρα. Θὰ πάῃ «στὶς βόλτες» κι' ἂν χροιαστῇ θὰ πιάσῃ μούδα στὸ πανί. Τώρα τὸν θέλω νὰ πάῃ κι' ὄχι μὲ τὸν πουνέντε καὶ στὰ πρίμα. Τότε πάνε καὶ οἱ γυναῖκες. Ἐγὼ στὴν ἡλικία του ὄργωνα τὸ πέλαο μὲ τέτοιους καὶ δυνατώτερους καιροὺς. Ἄν φοβᾶται ἄς τὸ πῆ, κιοτῆδες δὲν θέλω στὸ Ἰβόρι.

Ὁ γιὸς δὲν μίλησε. Σιωπηλὸς ἐτοίμαζε τὸ προιάρι. Ἐβαλε τὸ τιμόνι, τὸ ἄμπουρο, τὴν ἀντένα, ἐτοίμασε τὰ σχοινιά... Στὸ μεταξὺ δυὸ - τρεῖς ἄλλοι φόρτωσαν τὸ προιάρι μὲ κασέλες γιομάτες ψάρια. Ὅστερα ἀσάλευτοι ὅλοι παρακολουθοῦσαν τὶς τελευταῖες ἐτοιμασίες τοῦ παιδιοῦ πού θ'ἀφενγε. Τοῦτοι τὸ λυπότανε, καιγόντανε ἢ καρδιά τους, ἀμφιβάλοντας γιὰ τὸν γυρισμό του. Ἀλλὰ ὁ Καραβοκύρης - πατέρας, ὀρθὸς, ἀτσαλένιος, ἀλύγιστος, σὰν τραγικὸς ἥρωας, πού τούτῃ τὴν ὥρα φάνταζε σὰν μυθικὸς γίγαντας, τὸν κοίταζε αὐστηρὰ μὰ καὶ μὲ κάποια ὑπερηφάνεια γι' αὐτόν. Γενιά του εἶτανε !

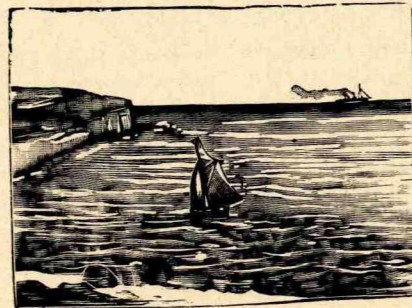
— Αὔριο θ'ἄρθῃς πρίμα ἀπ' τὴ χώρα, κατὰ τὸ γιόμα νᾶσαι ἴδω.

Τὸ παλληκάρι πάλι δὲν μίλησε. Ἡ σιωπὴ του ἀντήχησε στὸ θαλασσοδαρμένο ἐρημόνησο σὰν τὴν μεγαλύτερη διαμαρτυρία πού ἔγινε ποτέ. Μπῆκε στὸ προιάρι. Δὲν πρόφθασε νὰ λύσῃ τὰ σχοινιά καὶ τὸ πανί του φύσκωσε ἀπότομα καὶ τὸ προιάρι τ' ἄρπαξε ὁ ἀγέρας, ἢ θάλασσα, χάθηκε, ἔγινε ἄφαντο μὲς' στὸ σκοτάδι.

— Ὡρα καλή, ψιθύρισε ἕνας ἀπ' τοὺς ἐργάτες πού στεκόντανε στὴν ἀκροθαλασσιὰ κοιτάζοντας ἀφηρημένα κατὰ τὸ σκοτάδι πού'χε χαθῆ τὸ προιάρι.

— Ἐμπρός, στὴ δουλειὰ μας, ἀκούστηκε βαρεῖα ἢ φωνὴ τοῦ Καραβοκύρη.

Σὰν τότε νὰ ξύπνησαν ὕστερα ἀπὸ βαρὺ κι' ἄσχημο ὕπνο, μὲ τὸ μυαλὸ θολωμένο, σὰ νάβγαιναν ἀπὸ κάποιο χάος πού ἦταν βυθισμένοι, ξεκίνησαν βουβοὶ γιὰ τὶς γαίτες τους νὰ συνεχίσουν τὴ δουλειὰ τους, ἀλλὰ καὶ τὴ σκληρὴ ζωὴ τους πού τούτῃ τὴ δύσκολη ὥρα ἡ Μοῖρα τὴν εἶχε ἐμπιστευθῆ στὰ χέρια τοῦ Καραβοκύρη τους.

Μὲ θασανίζεις ἀλύπητα
 ὠραῖο σχῆμα τοῦ καλοκαιριοῦ.
 Πρόκληση ἐπικίνδυνη ἢ σάρκα σου
 στῶν ἀνθισμένων τόπων τὰ μυστήρια
 δὲν ἐννοεῖ νὰ μ' ἐγκαταλείψει.
 Σὰν ἓνα φωτεινὸ ἡμικύκλιο
 δένεις τὴν ὑπαρξή μου.

Ἐσύ, μὲ παρέσυρες στ' ἄδυτα
 τῆς εὐγενικῆς ἀμαρτίας.
 Ἐσύ, μ' ἔδειξες ἀνεπιφύλακτα
 τὸ ἀληθινὸ πρόσωπο τῆς μέθης.
 Ὅσο καὶ νὰ ἐπιδοκιμάζω τὰ μάτια μου
 ἔσο καὶ νὰ κρύβω τὰ μάτια μου,
 ἢ παρουσία σου ἀμετάβλητη
 ὀρθώνεται μπροστά μου.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΟΡΙΔΗΣ

Λαϊρικὸ

Ἀπέραντο τὸ χάος τῆς ἀγραμματοσύνης
 οἱ σαλτιμπάγκοι γυρίζουν τὸ σχοινάκι
 χαζεύει ὁ δοῦλος καὶ γελάει:
 μὲ φέστες ποὺ σκορποῦν ἀφίονι
 τῆς μαύρης μοίρας του δὲ βλέπει τὸ σκοτάδι.

N. EPANIDΗΣ

ΣΧΟΛΙΑ ΚΑΙ ΓΝΩΜΕΣ

Ἡ ἐκδοσις τῶν «Νέων Σταθμῶν»
 διακόπηκε ἀρκετοὺς μῆνες ἀπὸ
 καθαρὰ τεχνικοὺς λόγους.

Σ' ὄλους τοὺς φίλους ποὺ
 μᾶς παρακινούσαν στὴ διάρκεια
 τῆς διακοπῆς νὰ ἐπανεκδόσουμε
 τὸ περιοδικό, ἀπαντοῦμε: με τὸ
 σημερινὸ τεῦχος καὶ μὲ τὴ διαβε-
 βαίωση πὼς ἡ ἐκδοσὴ του θὰ εἴ-
 ναι τακτικὴ.

Οἱ προθέσεις τῶν Νέων Στα-
 θμῶν παραμένουν οἱ ἴδιες. Οἱ νέ-
 οι λογοτέχνες μας θὰ ἔχουν πάν-
 τα τὰ περισσότερα δικαιώματα
 στὶς σελίδες τοῦ περιοδικοῦ.

Τὶς μέρες τοῦτες συμπληρώ-
 νονται τέσσερα χρόνια ἀπ' τὸ
 θάνατο τοῦ ἀλησμόνητου λόγιου
 καὶ ποιητῆ Γιώργη Κοτζιούλα Μὲ
 τὴν εὐκαιρία αὕτη οἱ «Νέοι Σταθ-
 μοί» δημοσιεύουν στὸ τεῦχος τοῦ-
 το ἀνέκδοτο κείμενό του γιὰ τὸν
 Ἄγγελο Σικελιανό. Μικρὴ προ-
 σφορὰ τοῦ χρέους μας γιὰ τὸ βάρ-
 δο τῶν ταπεινῶν καὶ καταφρονε-
 μένων.

Τὸ ἑλληνικὸ βιβλίον περνοῦσε
 πάντα κρίση στὸν τόπο μας. Θές
 γιατί ὁ πολὺς κόσμος δὲν ἔχει πε-
 ρισσευόμενα γιὰ μιὰ τέτοια πο-
 λυτέλεια, θές γιατί ἡ ποιότητά
 του λίγες φορές δικαιολογεῖ τὴν
 ἐκδοσὴ του.

Ἐκεῖνο ποὺ θέλουμε νὰ τονί-
 σομε ἐδῶ εἶναι ὅτι τὸ φαινόμενο
 τῆς ἀδιαφορίας ὠφελεται κυριο-
 λεχτικὰ στὴν προσπάθεια ὄλων
 ὄσων εἶναι ὑπεύθυνοι γιὰ τὴν
 πνευματικὴ διαπαιδωγὴ τῆς
 νεολαίας, νὰ διοχετεύσουν τὶς ἀ-
 νησυχίες καὶ τὰ ἐνδιαφέροντά
 τῆς σὲ ἀσχολίες ποὺ κομιὰ σχέ-

ση δὲν ἔχουν μὲ τὴν καλλιέργεια
 τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ ἤθους
 τῆς. Κι ἐνῶ οἱ ὑπεύθυνοι κάνουν
 τὴ δουλιὰ τους μὲ συστήματα
 ποὺ τοὺς ὑπαγορεύουν ἄλλα συμ-
 φέροντά τους, οἱ φυσικοὶ δάσκα-
 λοι τῆς νεολαίας, ἀδιαφοροῦν.
 Κι ἔχουν ἀφίσει τὸ ἔργο τῆς δι-
 ἀπλάσης τῶν νέων στὸν εὐαγγελ-
 ικὸ ἱεροκῆρυκα Ζωδιάτη ποὺ
 τὰ χιλιάδικά του τρέχουν
 σὰ στραβὰ στὶς τσέπες τῶν ἐκ-
 δοτῶν ὄλων τῶν ἀθηναϊκῶν ἐφη-
 μερίδων καὶ περιοδικῶν. Σὰ νὰ
 μὴν ὑπάρχουν ἢ ἐπίγεια κακομοι-
 ριά καὶ τ' ἄσυλα ἀλλὰ μόνο ἢ
 πελατεία τῶν οὐρανίων παραδεί-
 σων — ποὺ ὥστόσο ἄλλοι καλο-
 πληρώνονται γιὰ νὰ τὴ μαζεῖουν.

«Ἡ Τέχνη γιὰ τὴν ... τεμπε-
 λιὰ»: Τὰ «Παναθηναία» ὑστερα
 ἀπόναν ὑπολογισμὸ πούκαναν
 βρῆκαν πὼς οἱ Ἑλληνες λογοτέχ-
 νες εἶναι ὄλοι-ὄλοι καμιὰ τρακο-
 σαριά. Προτείνουν λοιπὸν νὰ
 π ρ ο σ κ ο λ η θ ο ὦ ν οἱ τρακό-
 σοι αὐτοὶ σὲ ἰσάριθμα ἰδρύματα
 κι' ἔτσι νὰ λυθεῖ τὸ βιοποριστικὸ
 τους πρόβλημα. Ἀλλὰ—πρὸ παν-
 τὸς αὐτὸ — ἢ ὑπηρεσία τους νὰ
 εἶναι λιγώωρη καὶ νὰ ἔχει, τονί-
 ζουν, συμβουλευτικὸ χαρακτήρα.

Μὲ μιὰ λέξη — ποὺ φοβήθηκαν
 νὰ τὴν ποῦν — τὰ «Παναθηναία»
 ζητοῦν ἀργομισθία γιὰ τοὺς λο-
 γοτέχνες μας ἔτσι ποὺ κατάκοποι
 ἀπ' τὸ καθῆσιδ νὰ μποροῦν νὰ
 δίνουν μὲ τὴ δύναμη τῆς τέχνης
 τους τὴν ὁμορφιὰ τῆς τεμπελιάς.

Θὰ σκέφτηκε ὁ σοφὸς συντάκ-
 κτης τοῦ σημειώματος: «Τόσους
 λόγους συντηρεῖ ἢ Ἑλλάδα. Τὶ
 διάβολο, δὲ μπορεῖ νὰ θρέψει κι'
 ἓνα λογοτεχνικό».

Ὁ κ. Σκαρίμπας τοῦ «Εὐβοϊκοῦ Λόγου» κυνηγάει, ὅπως εἶναι γνωστό, πούλα μὲ τὸ λάστιχο. Καμιά φορὰ ὥστόσο ἀντὶ γιὰ πούλια τυχαίνει νὰ χτυπάει κουνούπια. Ὅπως ἐγινε στὸ τεῦχος 27-28 λογουχάρι πούφαγε τὴν πετριά του «ὁ κώνωψ κάποιος ποιήσης Παλαμάς». Ὁ κ. Σκαρίμπας, ἔχει βάλει βαθιὰ στὴν καρδιά του πῶς ἐπιτελεῖ ἔργο σπουδαῖο καὶ ἐθνικὸ κυνηγώντας πούλια — καὶ κουνούπια — μὲ τὸ λάστιχό του. Δικαίωμα του βέβαια. Ὡστόσο καλὰ θάκανε νὰ σέβεται περισσότερο τοὺς ἀνθρώπους πού «κάποιο ἔργο τους» χιλιάδες ἄλλοι τὸ θεωροῦν δίκαια σὰν ἐθνικὸ κεφάλαιο. Καὶ πρό παντὸς νάναί πῶς προσεχτικὸς στοὺς χαραχτηρισμοὺς του καὶ πῶς μετρημένος στὴ γλῶσσα του γιὰ τὸν ἀνθρώπο πού, ἂν δὲν ἔκανε τίποτ' ἄλλο τοῦλάχιστον τοῦδωσε καὶ τοῦ Ἰδίου τὴν εὐκαιρία νὰ χαιρέται τὸν συγκινητικότερο καὶ ἑλληνικότερο νεοῦλληνα ποιητὴ, ξεθάβοντας καὶ καθιερώνοντας τὸ ἔργο τοῦ Κάλβου.

ΕΝΑ ΓΡΑΜΜΑ

Φίλε κ. Νεστορίδη,

Στὸ «Βῆμα» τῆς 10-7-60, ὁ κ. Α., Σακαλῆς, ἀσχαλούμενος μὲ τὰ Κρατικὰ βραβεῖα καὶ τὴν ἀγορὰ τῶν λογοτεχνικῶν βιβλίων τοῦ 1959, ἀναφέρει εικοσιένα τίτλους καὶ συγγραφεῖς ποιητικῶν συλλογῶν πού, ὅπως λέει, «ἔχουν ἐπίσῦρει εὐνοϊκὲς κρίσεις τῆς κριτικῆς» καὶ γι' αὐτὸ πρέπει, σύμφωνα μὲ τὴ γνώμη του, νὰ θεωροῦνται ὡς οἱ ἐπικρατέστερες γιὰ τὰ βραβεῖα καὶ τὴν ἀγορὰ.

Ἡ γνώμη τοῦ κ. Σακαλῆ γιὰ τὴν ἀξία τῶν συλλογῶν πού ἀναφέρει εἶναι σεβαστή. Δὲν εἶναι ὅμως σεβαστὸς ὁ τρόπος πού χρησιμοποιοῦν γιὰ νὰ ἐνισχύσει τὴ γνώμη του συνοδεύοντάς τὴν μὲ τὴν πληροφορία πῶς οἱ εικοσιένα

αὐτὲς συλλογὲς «ἔχουν ἐπίσῦρει εὐνοϊκὲς κρίσεις τῆς κριτικῆς». Εἶναι γνωστὸ πῶς γιὰ πολλὲς ἀπ' αὐτές, ἡ κριτικὴ ἦταν καθαρὰ δυσμενής.

Νομίζω πῶς καλὰ θὰ ἦταν ν' ἀκούγεται κάπου - κάπου, ἐκτὸς ἀπ' τῶν εἰδικῶν, οἱ γνώμες κι' ἄλλων πού ἐνδιαφέρονται γιὰ τὰ ζητήματα αὐτὰ μὰ κι' ὅλοι οἱ Ἕλληνες συνεισφέρουν στὴν ἀθλοθέτηση τῶν Κρατικῶν Βραβείων καὶ μὲ τὰ δικά τους χρήματα ἀγοράζονται τὰ βιβλία, πράγμα πού τοὺς δίνει τὸ δικαίωμα ν' ἀπαιτοῦν τὴν ἐπιβράβευση ἐκείνων ἀπ' τοὺς λογοτέχνες πού καλλιεργοῦν καὶ βελτιώνουν τὸ πνεῦμα καὶ τὸ καλλιτεχνικὸ τους αἰσθητήριό κι' ὄχι ἐκείνων πού τοὺς μεταφέρουν στὴ διανοητικὴ ἀσυναρτησία τῶν ψυχιατρειῶν.

Θὰ ἦταν λοιπὸν σωστὸ ὅσοι κατέχουν ὄπιστο ἀπ' ὅπου μποροῦν νὰ φωνάζουν δημόσια τὴ γνώμη τους, ὅπως ὁ κ. Σακαλῆς, νὰ ἐνδιαφέρονται λιγώτερο γιὰ τὶς προσωπικὲς συμπάθειες καὶ τὶς φιλίες καὶ περισσότερο γι' αὐτοὺς πού πληρώνουν καὶ περιμένουν νὰ ὠφεληθοῦν ἀπ' τὴν ὄμορφιά καὶ τὴ δύναμη τῆς τέχνης.

Φιλικὰ

Γ. Νικολαΐδης

Κυκλοφόρησε

Τῶν Λιάϊνμπεκ

Η ΠΕΔΙΑΔΑ

τῆς

ΤΟΡΤΙΛΛΑ

Δραχ. 15

Λογοτεχνικὴ γωνιά

Η ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΠΟΙΗΣΗΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΙΑΣ. ΔΕΠΟΥΝΤΗ

ΠΡΟΛΟΓΙΚΑ, ΜΕ ΟΡΙΣΜΕΝΑ ΟΝΟΜΑΤΑ ΠΟΙΗΤΩΝ.
ΤΑ ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

«Δύο στιγμὲς τοῦ σίδερου» τῆς Λεῖας Χατζοπούλου-Καραβία. «Ἡ Ἀνοιξη τῶν Θεῶν» τοῦ Σπύρου Τζουβέλη.

Μία ποίηση ἀξία. Μία ποίηση ἀπὸ σταθερὲς ἐπιτεύξεις. Δημιουργία ἐνὸς καινούριου κόσμου. Μὲ ἀξιόλογες καταχτήσεις. Ἀγωνιζόμενη. Μία ποίηση ἠρωϊκὴ, τραχειά. Θεληματικὰ ἀνένδοτη. Ὅμως μὴ ποίηση ἐλευθέρη! Μὲ ποιότητα αὐτὴ, πρῶτα, τὸ αἶσθημα τῆς ἐλευθερίας τῆς, τὸ κερδισμένο σὲ σκληροὺς ἀγῶνες. Ἀποκαλυπτικὴ ποίηση. Αὐτὸ πού λέμε μ' ἔρωτα: «ἐκφράζει ποιητικὰ τὴ ζωὴ σὲ ὅλο τῆς τὸ βάθος», τὴν ξαναδημιουργεῖ μὲ ὅλο τῆς τὸ πάθος, μὲ ὅλη τῆς τὴν εὐφορία. Μιλεῖ σὰν γιὰ ἕνα καινούριο θαῦμα, μὲ μὴ καινούρια γλῶσσα - ἰσάξια τῆς κάθε φυσικῆς δύναμης: αὐτοῦ δηλαδὴ τοῦ ἐποχικοῦ χρόνου ἰσάξια, αὐτοῦ δηλαδὴ τοῦ καιρικοῦ χρόνου (ἢ ἄχρονου) πού τῆς ἐπιτίθεται, ἀέναα ἐπιτίθεται, αὐτοῦ δηλαδὴ τοῦ ἴλιγγου τῆς ἐποχῆς (ποῦναι χίλιες ἐποχὲς μέσα τῆς) ἴση καὶ δυνατότερη! Μία ποίηση πού διατυπώνει σήμερα τὴν ἐποχὴ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν στοχασμῶν, τὶς δραματικὲς στιγμὲς τῆς ὑπαρξῆς καὶ τῶν αἰσθημάτων. Γιὰ ἐκφράζει τὰ ἐπικίνδυνα - καὶ τὰ ἐπικίνδυνα παιχνίδια τῆς σύντομης ζωῆς μας μὲ τὸ ἀδιάσπαστο... Μὲ τὸ θάνατο... Μία παύση, ἀξία, ναί! Ἡ πιὸ γοητευτικὴ. Ἀπροσδόκητη στ' ἀνεβάσματα ἢ στὶς ἀβύσσους τῆς. Πλούσια. Εὐφορη. Ἐξοχη ποίηση, ἡ ποίηση τῶν καρῶν μας. Ἐξω καὶ μέσα, ἐδῶ στὴν Ἑλλάδα. Μὲ ὀνόματα ποιητῶν. Σωστὰ πετράδια. Γιούλιμα, πολύχρωμα. Φαντασμαγορικὰ, μερικά. Παίζοντας ἕνα καινούριο ρόλο οἱ ποιητὲς μας. Ἐνα καινούριο δράμα: σ' τὴ σιωπὴ ὡς τὴν ἐκκρήση... Ὀνόματα καὶ ὀνόματα... Ἀλλὰ μὲ τὸ

γαμόγελο ἐνὸς γαλάζιου ἴδια, ἄλλα ζεστὰ ἀπ' τὴ σάρκα, ζεστὰ ἀπ' τὸ αἷμα τῶν ποιητῶν... Κι ὅμως πιὸ πολὺ ἐπαναστατημένα ἀπ' τὴ λαχτὰρα τῆς σάρκας πού ζητάει - αὐτὴ ξέρεει καὶ θέλει πρὶν (σήμερα) ἀπ' τὸ στοχασμὸ, πρὶν (σήμερα) ἀπ' τὸ αἶσθημα, πρὶν, πρὶν... ζητάει νὰ ζήσει κι ἄλλο κι ἄλλο σ' ἕνα πλανήτη πού κιντυνεῖ ἀπὸ τὴ διάλυση καὶ τὸν πανικό. Κι ἄλλα κι ἄλλα... Πολλὰ διαμάντια, πολλὰ νέα ὀνόματα. Πολλοὶ ποιητὲς, πλήθος: Μ. Ἀναγνωστάκης, Μ. Σαχτούρης, Τ. Σινόπουλος, Τ. Λειβαδίτης, Δ. Παπαδίτσας, Δ. Χριστοδούλου, Κλ. Κύρου, Τ. Βαρβιτσιώτης, Π. Θεοπίστης, Λεῖα Χατζοπούλου - Καραβία, Δ. Δετζάρτζη, Ὀλγα Βότση, Ἐλ. Βακαλό, Κ. Δρόσου, Μ. Δαλαμάτη, Μ. Σερβάκη, Β. Θεοδώρου, Ντ. Χριστιανόπουλος, Ἀ. Ἀλεξάνδρου, Ρ. Ἀποστολίδης, Γ. Σαραντῆς, Ν. Βαλαωρίτης, Ν. Καρούζος, Μ. Κατσάρος, Τ. Πατρικίος, Κ. Ἀβραμόπουλος, Γ. Κότσιρας.

Ὀνόματα ποιητῶν κι ἄλλα πολλὰ ὀνόματα.

Ὅλα τους ὠραῖα ἀκούγονται τώρα... Σὰν μὴ μεγαλόπνοη συμφωνία ἀνθρωπιάς... Γιατὶ εἶναι ποιητὲς, ὅλοι τους ποιητὲς... Ἐνα μεγαλεῖο ὅλοι τους...

Ἄξιοι τῆς ποίησης!

Ἄξιοι τῆς ζωῆς!

Ἀπὸ τὴν κριτικὴ τῆς ποίησης κατὰ λείπει.

Ἀπὸ τὴν ἐλειψη αὐτὴ ἡ ποίηση στὶς μέρες μας ὑποφέρει. Κυριολεκτικὰ βασανίζεται. Κακοπαθαίνει. Αὐτὸ πού δαρβαρα καὶ ἀνάττια ἀ-

πουσιάζει είναι ο ένθουσιασμός για τη μόνη ελεύθερη και γι' αυτό τη μόνη μεγαλοδύναμη νεοελληνική δημιουργία, για την ποίησή μας.

Ο ένθουσιασμός ενός ποιητή λείπει.

Αυτό έλειψε πολύ, από καιρό. Η αγάπη λείπει του Πολυλά π.χ., του Παλαμά, του Καραντώνη (όταν ο τελευταίος — και τελευταίος ένθουσιασμένος των ελληνικών γραμμάτων — έπιασε στα «Νέα Γράμματά» του φωτιά από το καινούριο ποιητικό κίνημα· και το βοήθησε μ' ένθουσιασμό και το ανέβασε με την κριτική του ιδιοφυΐα).

Ο ένθουσιασμός.

Νομίζω πως είναι ώρα να ρίξουμε στ' άχρηστά μας όλες τις κριτικές: κριτικές έπιστημοσύνης, κριτικές πόζας και άγνοιας αίσθητικότητας· και μαζί τους τις κριτικές προσωπικά γούστα ή τις κριτικές «άμβωνες» της έπαίσχυντης ύστεροφημίας.

Όταν ο ένθουσιασμός λείπει, λείπει το πάλν.

Αυτό που σημαίνει αγάπη στον ποιητή και στο έργο του, αυτό έλειψε πολύ στις μέρες μας.

Ο ένθουσιασμός, το μεγαλείο του!

Θά τον έχει αυτή έδω ή στήλη· και αν το καταφέρει, στις ανθρώπινες διαστάσεις του.

✱

1956, «Σχέδια στο νερό».

1957, «'Αναβαθμοί».

1960, «Δύο στιγμές του σίδηρου».

Αύριο, ένα ακόμη διαμάντι στην προσωπική δημιουργία της: «Τα παιδιά της 'Εστρέδα Νάδα», έτοιμα για τύπωμα.

Λεία Χατζοπούλου — Καραβία.

Η μητέρα αυτών των παιδιών — στίχων.

Παίρνουμε τώρα το πρόσφατο διβλίο της «Δύο στιγμές του σίδηρου», σε όλα του ώριμότερο από τα δύο προηγούμενα. Δύο στιγμές του σίδηρου: Δύο στιγμές του ανθρώπου, άποφασιστικές. Δύο φάσεις της ζωής. Δύο μορφές του έρωτα. Τα δύο

πρόσωπα της αγάπης και του πόνου: «Το ψυχρό σίδηρο» και «το πυρακτωμένο σίδηρο», όπως είναι τα δύο κεφάλαια της ποιητικής συλλογής. Τα δύο κεφάλαια της άτομικής ζωής της.

Μπορούσε πολύ καλά και να μην ήταν χωρισμένα τα ποιήματα σ' αυτό το διβλίο, αφού καθόλου δεν είναι διαφορετικής ουσίας: πάντα ο σπαράγμος του χαμού, ή άγωνία της άναζήτησης, ο πόνος μέχρι την έξουθένωση (Μάης, σελίδα 36):

Με μιάν άτέλειωτη κλωστή από δάκρυ

έπλεξε γύρω της ένα χιτώνα
κι άποξεάστηκε.

Όυτε πόνος πιά, μετά από τόσο πόνο,

ούτε κόσμος,
ούτε καν ο έαυτός της.

Σάν άποτίναξε τη νάρκη
στα μέλη της
ή δύναμη — παλίρροια.

Τότε, άπαλά,
έσκισε το χιτώνα της —
κι είχε πιά γίνει πεταλούδα.

Και πέταξε.

Μιά δλόκληρη δραματική πράξη — αυτό το ποίημα — που για την Χατζοπούλου έτσι και μόνο έγινε! Κι ύστερα, στα ποιήματά της, έδω κ' εκεί, το τραγούδι για τη χαρά της ζωής, όπως κι αν είναι, για την έλπίδα της ζωής. Και αίσθημα, πάμπολλα αίσθήματα, σκέψεις τρίσβαθες που άναπνέουν από την έμπνευση αυτής της γυναίκας, φράσεις — γνωμικά, πληθωρικές κουβέντες κι όμως με άρτια μουσικότητα, λέξεις που ύπακούουν στην οικονομία του μέσα χώρου — γιατί τις παράγει με σκοπό τη δική του έκφραση, τη δική του κλήση: κι ύστερα ψυχολογικές καταστάσεις που συγκλονίζουν, καταπληξίες, έξάρσεις· κι ύστερα τόνοι νηφάλιοι στους στίχους της, και μετά, πάλε οι πτώσεις κ' οι κραυγές· κι ύστερα ουδέτερες φαινομενικά, που συμπλέκονται σε όλα και με όλα β-

σα γράφει, διαθέσεις. "Όλα καινούρια. Σάν μοναδικά στη ζωή.. Και όλα ποίηση, ποίηση, ποίηση ως το τέλος. Χωρίς τέλος. Γιατί αυτή ή ποιήτρια, αυτή ή δέσμοια της ίδιας της έμπνευσής της γυναίκα, — που το ίδιο σου έρχεται για τις αιώνιες παραισθήσεις ή φαντασιώσεις της να την ξυλοφορτώσεις, αφού τίποτε, τίποτε πασίχαρο και ώραίο δεν στερήσει στον έαυτό της: σπόρο, θάλασσα, βολάν, σύζυγο, παιδί, σπιτικό, χορούς, διασκεδάσεις, ταξίδια, γνωριμίες, συνεργασίες, ξένες γλώσσες, φιλίες κ.ά. κ.ά. — κι όμως να νομίζει, πάντα, να φαντάζεται πως δεν έχει άλλους συντρόφους από τη στέρηση, την άναζήτηση, τον πόνο, την έξουθένωση — και το ίδιο σου έρχεται να διαδηλώσεις γι' αυτή την άισθαντική Σαπφώ, που το βλέπεις, με χαρά σχεδόν το βλέπεις, δεν πολυσκοτίζεται για το «πνεύμα», που το διακρίνεις, οι λεγόμενες «άνθρώπινες» γνωριμίες της είναι και μένουν μόνο έπιδερμικές, έπιπόλαιες σχεδόν, (γνωρίσματα αυτά όλων όλων ξεχειλίζουν από vitalité) το ίδιο λοιπόν να φωνάζεις: αυτή ναί, ή Λεία Χατζοπούλου — Καραβία είναι ή χαρισμο α τ ι κ ή των ήμερών μας, ή ποιήτρια μας, ή Χατζοπούλου που καλύπτει κιάλας με τα τρία ποιητικά διβλία της το μεγαλύτερο ποιητικό χώρο άνάμεσα στις έλληνίδες ποιήτριες, πολύ κιάλας χώρο άνάμεσα στους ποιητές.

Ποιήτρια του καιρού μας, ή Λεία Χατζοπούλου — Καραβία (αύριο δεν θα χρειάζεται ούτε το Χατζοπούλου ούτε το Καραβία, συγγνώμη!) είναι για την ώρα ή μόνη πιστή του αίσθηματος της ζωής. Η μόνη, ειλικρινά πιστή (γι' αυτό τόσο άναζήτηση, ίσως, γι' αυτό τόσο ράγισμα καρδιάς) με το μοναδικό και πάντα, πάντα μεταβαλλόμενο αίσθημά της.

Της ίδιας της ζωής πιστή!
Τέλειωσα. Με τη βεβαιότητα τελειώνω πως βρίσκομαι πάλε και πάλε σήμερα, σήμερα και όριστικά, στον άξιο χώρο της ποιητικής δη-

μιουργίας.

Εύχή μου, να ξανατυπώσει ή Λεία σ' ένα τόμο και τα τρία διβλία της, για να τα χαρεί ή μικρή, έδω, σήμερα, και ή μεγάλη, αύριο, ναί, ανθρωπότητα.

Το άξίζει, το άξίζουν.

1959, «'Η Άνοιξη των θεών».

Σπύρος Τζουβέλης.

Πρώτο φανέρωμα, πρώτο σκίρτημα, το πρώτο άγκάλιασμα με την ποίηση. Πρώτο. Και γι' αυτό συγκινημένο. Διακρίνω, έδω, στίχους και μύθους, κόσμους και θεούς.

Μαστορικά δουλεύει ο νέος ποιητής για να εύκολυνει — το βλέπεις — για να προκαλέσει μιάν ώραν άρχήτερα την έλευση, την ποθητή παρουσία της όμορφιάς: την Άνοιξη των θεών. Οι γύρω μας άνθρωποι είναι οι θεοί του Σπύρου Τζουβέλη. Οι σκέψεις, οι πόθοι, οι έπιθυμίες τους. Ζούμε, έδω, την Άνοιξη αυτή, με εικονιστικές άποχρώσεις και ποικιλία μουσικής. Όμως, δεν είναι πάντα χαρούμενος ο νέος έργατης του στίχου. Πολλές φορές τα ποιήματά του έχουν όδύνη για το γύρω του ανθρώπινο δράμα. Ένα δείγμα απ' την καθάρια λυρική φωνή του Σπύρου Τζουβέλη, που έκφράζει θαυμασία την άισθαντικότητα του σύγχρονου ανθρώπου, άποτελεί το ποίημά του «Κυπαρίσσια» (σελίδα 12, στροφή 2η):

Άρέσει τούτο τ' άνάλαφρο
αίσθημα
που άνέθηκε απ' του τοίχου
τόν κισσό
και περπατάει σ' άτέλειωτους
διαδρόμους...

Όμως δεν είναι τίποτε, τίποτε
άλλόκοτο,
άκόμα τίποτε δεν είναι πάρες
ό άνεμος
στο βορεινό φράχτη των κυπαρισσιών.

Ένα ποίημα με τα οικεία γνωρίσματα του σύγχρονου λόγου. Ένας

ώραία εἰπωμένος λόγος, γιατί εἶναι τόσο κοντά σὲ κοινά, ἀνθρώπινα αἰσθήματα.

Μὲ τὴν «Ἄνοιξη τῶν θεῶν», ὁ νέος ποιητὴς Σπύρος Τζουβέλης ἔκαμε τὸ πρῶτο βῆμα του (μὴν τὸ ξεχνάει καθόλου αὐτό).

Ἄπομένει νὰ προχωρήσει στὸ δύσκολο δρόμο ποῦ διάλεξε, δίνοντας πολλές δυνάμεις, μὲ πολλοὺς κόπους, γιὰ τὸ τόσο ποῦ ἀγαπάει ἔργο, γιὰ τοῦτο ποῦ ἐπιδιώκει πλησίασμα («ἡ ἀγχίβασίη...») τῆς ποίησης.

ΙΑΣΩΝ ΔΕΠΟΥΝΤΗΣ

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

—Ἐκυκλοφόρησαν τὰ τεύχη 1 καὶ 2 τοῦ περιοδικοῦ «Ξαστεριά» ὄργανο τοῦ Συλλόγου Κρητῶν Σπουδαστῶν μὲ συνεργασίες τῶν Κ. Γραμματικάκη, Μ. Μυλωνάκη, Α. Βροντάκη, Σ. Κοστρινάκη, Γ. Δρυλλεράκη, Ρ. Χατζηδάκη, Μ. Λαμπράκη, Γ. Ὀρφανουδάκη κ. ἄ.

Ἡ «Ξαστεριά» διακρίνεται γιὰ τὰ μαχητικὰ τῆς σχολία καθὼς καὶ γιὰ τὴν ἐπιμελημένη τῆς ὕλη.

—Μὲ πολὺ ἐπιτυχία συνεχίζεται ἡ Β' ἔκθεσις τῶν Νέων Καλλιτεχνῶν τοῦ Πρακτορείου Πνευματικῆς Συνεργασίας. Συμμετέχουν οἱ Ἀνθούλα Βουκουκλάκη, Γεράσιμος Βουτσινᾶς, Νίκη Καραφυλλάκη, Στέφανος Κιτσαμπῆς, Χαρ. Κορωνάιος, Ἀπόστολος Κυρίτης, Αἰκατερίνη Μαρτίνη καὶ ὁ Βασίλης Τερζῆς.

—Ἐντὸς τῶν ἡμερῶν κυκλοφορεῖ ἀπὸ τὶς ἐκδόσεις «Νέα Τέχνη» ἡ μελέτη τοῦ Γιάννη Κορίδη μὲ τίτλο «Βασίλης Κραψίτης» ὅπου ἐξετάζεται πλατύτερα τὸ ἔργο τοῦ Ἡπειρώτη ποιητῆ.

—«Ἀπὸ τὴν ἀνάμνηση τῆς ἀποστολῆς» εἶναι ὁ τίτλος τῆς νέας ποιητικῆς συλλογῆς τοῦ Βασίλη Μπατζόγλου.

—Λάβαμε τὸ τεῦχος Μαΐου—Ἰουνίου τοῦ «Εὐβοϊκοῦ Λόγου» ποῦ διευθύνει ὁ Θ. Σ. Δασκαλόπουλος μὲ συνεργασίες: Γ. Σκαρίμπα, Ν. Ἀλεξίου, Θρ. Σταύρου, Γ. Μαγκλῆ, Γ. Σαραντῆ κ. ἄ.

—«Σιφναϊκὰ Νέα» μηνὸς Ἰουνίου—Διευθυντῆς Ν. Γ. Σταφυλοπάτης, μὲ φιλολογικὴ σελίδα καὶ τὸ χρονογράφημα τοῦ Γ. Πεταλιανοῦ.

Διευθυντῆς : Κ. Π. ΝΕΣΤΟΡΙΔΗΣ

Ἄλληλογραφία «ΝΕΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ» Σόλωνος 121

Χειρόγραφα δὲν ἐπιστρέφονται

Βιβλία γιὰ κριτικὴ ἀντίτυπα δύο

Διευθύνσ. συμφώνως τῷ νόμῳ : Διευθυντῆς Κ. Νεστορίδης Σπετσῶν 152
Προϊστάμενος Τυπογραφείου : Σ. Τσακίρης, Σόλωνος 121 — Ἀθήνα

ΤΟ ΕΘΝΙΚΟΝ ΛΑΧΕΙΟΝ

εισέρχεται εἰς τὸς παραμονὸς

ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΤΟΥ ΚΛΗΡΩΣΕΩΣ

ἣτις θὰ ἀρχίσῃ εἰς τὰς 28 Ἰουλίου
καὶ θὰ διαρκέσῃ μέχρι τέλους Αὐγούστου.

ΠΡΟΣΕΞΑΤΕ

Κατ' αὐτὴν 360.000 τυχεροὶ κατὰ δέκατα γραμματίων
θὰ κερδίσουν ἐν συνόλῳ

Δραχ. 7 7. 2 1 2. 5 0 0

Ἀνανεώσατε ἐγκαίρως τὰ γραμμάτια σας.
Καὶ οἱ μὴ ἔχοντες ἅς ἀγοράσουν καὶ
τώρα ἓνα ἀριθμὸν διὰ τὴν συμμετοχὴν
των εἰς τὰ πλούσια κέρδη καὶ το

Δῶρον τῶν 5.000.000

Τιμὴ τεύχους δραχ. 5